

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
CYRILOMETODĚJSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA
Katedra pastorální a spirituální teologie

Ludmila Němcová

PASTORACE DĚTÍ VE FARNOSTI STARÉ MĚSTO
S OHLEDEM NA TROJÍ FUNKCI ŽIVOTA CÍRKVE
(HLÁSÁNÍ, SLAVENÍ, SLUŽBA LÁSKY)

Bakalářská práce

Vedoucí práce: ThLic. Michal Umlauf
Forma: kombinovaná
Obor: Teologické nauky (TENA)
Studijní program: Teologie
OLOMOUC 2017

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila jsem pouze uvedené prameny a literaturu.

V Olomouci dne 11. dubna 2017

.....
Ludmila Němcová

Poděkování:

Děkuji ThLic. Michalu Umlafovi za poskytnutí odborných rad, cenné připomínky, ochotu a vstřícný přístup během zpracování této práce.

OBSAH

Úvod	6
1. Charakteristika pojmů	8
1.1 Pastorage	8
1.2 Farnost	10
1.3 Pastorační pracovníci	11
1.4 Konstitutivní prvky církve	12
1.4.1 Hlásání (martyria)	13
1.4.2 Slavení (liturgie)	14
1.4.3 Služba lásky (diakonia)	15
1.4.4 Propojenost konstitutivních prvků	17
2. Současná pastorage ve farnosti Staré Město	19
2.1 Historie	19
2.2 Současnost	20
2.3 Život farnosti Staré Město s ohledem na tři konstitutivní prvky	20
2.3.1 Pastorační aktivity ve farnosti Staré Město	21
3. Výzkumná část	25
3.1 Metodologie	25
3.1.1 Cíl výzkumu a výzkumné otázky	25
3.1.2 Metoda výzkumu	26
3.1.3 Výběr vzorku	26
3.1.4 Sběr dat, zpracování a interpretace	27
3.1.5 Etické otázky výzkumu	28
3.2 Analýza výzkumu	29
3.2.1 První specifická výzkumná otázka: Jaký je cíl působení vybraných pastoračních pracovníků?	30
3.2.2 Druhá specifická otázka: Jaký je obsah vybraných pastoračních činností?	33
3.2.3 Třetí specifická otázka: Jaké způsoby používají vybraní pastorační pracovníci?	35
3.3 Diskuze	42

Závěr.....	46
Seznam použitých zdrojů	47
Seznam zkratek.....	51

Úvod

Pastorace je spjata s církví od jejího samého počátku. Každá doba přináší svá úskalí, výhody, požadavky i výzvy a úkolem církve je odpovídat na tato znamení doby ve světle evangelia. Církev tak ukazuje lidem směr a vede je blíže k Bohu. Profesor Pavel Ambros v knize *Teologicky milovat církev* píše: „Církev je svou pastorační činností znamením spásy pro svět.“¹ Toto tvrzení se opírá o koncilní dokument *Lumen Gentium*, kde se píše, že „církev je v Kristu jakoby svátost“². Církev je tedy viditelným znamením neviditelné Boží milosti a má se jí také svým zaměřením, činností a svou existencí stále více stávat. Toto se uskutečňuje jejím ustanovením s trojím zaměřením: hlásat, slavit a prokazovat službu lásky. Křtem patří každý pokřtěný ke Kristu navěky a má v něm účast na tomto jeho trojím úřadu: kněze, proroka i krále. V této práci se budu zabývat těmito třemi základními funkcemi církve: hlásat, slavit a sloužit. Poukážu na to, že na těchto základech stojí každá pastorační činnost.

Pro svou bakalářskou práci jsem si zvolila, že toto téma zpracuji ve farnosti Staré Město. Rozhodla jsem se pro to z několika důvodů. Život farnosti Staré Město je mi blízký, neboť z této farnosti pocházím a na jejím životě se podílím již od útlého dětství. V současné době v ní pastoračně působím, jako katecheta. Zjištěná data mi tak mohou být přínosem pro mé další pastorační působení v této farnosti, ale také pro mou práci v Centru pro katechezi v Olomouci, kde se podílím na tvorbě materiálů pro katechety.

Cílem práce je popsat působení pastoračních pracovníků zaměřených na děti navštěvující školní docházku ve farnosti Staré Město s ohledem na trojí funkci života církve: hlásání, slavení, služba lásky.

Práce je rozdělena na tři kapitoly. V první kapitole se věnuji charakteristice pojmů týkajících se pastorace a trojího úkolu církve. Číním tak na základě církevních dokumentů a příslušné literatury.

Druhá kapitola je věnovaná pastoraci ve farnosti Staré Město, její historii, současnosti a životu farnosti s ohledem na tři konstitutivní prvky.

Třetí kapitola obsahuje výzkumnou část. Ta se uskutečnila na základě kvalitativní metody případové studie za pomoci polostrukturovaného rozhovoru s otevřenými otázkami. Odpovídalo na ně pět pastoračních pracovníků z farnosti Staré Město. Následně

---

¹ AMBROS PAVEL, *Teologicky milovat církev: (vybrané statě z pastorální teologie)*, Velehrad: Refugium Velehrad-Roma, 2003, s. 78.

² LG 1.

jsem vyhodnotila zjištěná data, odpověděla na hlavní i specifické otázky. Výsledky jsem zařadila do širších souvislostí.

1. Charakteristika pojmů

V první kapitole uvádím charakteristiku stěžejních pojmů a vymezení úhlů pohledu týkajících se oblasti působení pastoračních pracovníků, zaměřených na děti navštěvující školní docházku. Tyto pojmy jsou vzájemně propojeny a nemůže existovat jeden bez druhého.

1.1 Pastorage

Pastorage má ve smyslu základního poslání církve přinášet spásu.³ Na akademické půdě se jí zabývá Pastorální teologie, která „zkoumá, kdo, jak a kde v současné době tuto spásu přináší do života lidí“⁴. Pastorální teolog Alois Křišťan představuje evropské pojetí pastorage jako: „úsilí církve zaměřené především k duchovní dimenzi člověka“⁵. Toto pojetí je úzce vymezené, zároveň uvádí i široké pojetí a mluví „o souboru činností, jejichž cílem je podpora kvality života člověka ve všech jeho dimenzích (biologické, psychologické, sociální a spirituální), konaných za předpokladu, že tato podpora má svá východiska či motivaci v evangeliu“⁶.

Teolog Aleš Opatrný v knize *Pastorage v postmoderní společnosti* taktéž zdůrazňuje důležitost působení církve z inspirace evangelia. Dále zde zmiňuje, že můžeme rozlišovat pastorage interní, která zahrnuje pastorage věřících v užším slova smyslu a pastorage externí, která se soustředí na péči o obecné blaho a o ty, kdo stojí na okraji církve.⁷ V souladu s Druhým vatikánským koncilem připomíná,⁸ že pastorage se má uplatnit to, co se píše na začátku konstituce *Gaudium et spes*: „Radost a naděje, smutek i úzkost lidí dnešní doby, zvláště trpících a chudých, je radostí i nadějí, smutkem i úzkostí učedníků Kristových...“⁹ Pro profesora Pavla Ambrose se pod pojmem „pastorage“ skrývá mnohotvárná činnost celého církevního společenství, jež je procítěna Duchem svatým.¹⁰

---

³ Srov. AMBROS PAVEL, *Teologicky milovat církev: (vybrané statě z pastorální teologie)*, Velehrad: Refugium Velehrad-Roma, 2003, s. 78.

⁴ Tamtéž.

⁵ KŘIŠŤAN ALOIS, *Praktická teologie, pastorage a sociální práce – mezioborové souvislosti*. In MARTINEK MICHAEL, *Praktická teologie pro sociální pracovníky*, Praha: Jabok, 2008, s. 21.

⁶ Tamtéž.

⁷ Srov. OPATRNÝ ALEŠ, *Pastorage v postmoderní společnosti*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, s. 9.

⁸ Tamtéž.

⁹ GS 1.

¹⁰ Srov. AMBROS PAVEL, *Pastorální teologie*. 2., přeprac. vyd., Olomouc: Univerzita Palackého, 2002. s. 9.

Pojem pastorační je etymologicky odvozen z pojmu „pastýř“¹¹, kterým je myšlen biskup, případně kněz.¹² Život a působení církve byly vždy úzce spjaty s kněžským úřadem a po Tridentském koncilu byla pastorační ještě více chápána jako činnost vyhrazená pro biskupy a kněze. Tak tomu bylo více méně až do Druhého vatikánského koncilu, který vyzdvihl úlohu laiků v pastorační jako velmi důležitou. Koncilní dokumenty Druhého vatikánského koncilu velmi apelují na činnost laiků. Laici jsou vybízeni, aby měli účast na „vlastním spásném poslání církve... jsou povoláni zvláště k tomu, aby učinili církev přítomnou a činnou na těch místech a za těch okolností, kde se může stát solí země jenom jejich prostřednictvím“¹³. Laici tedy mají v církvi nezastupitelnou roli.

V posynodním apoštolském listu Jana Pavla II. *Christifideles Laici*, O povolání a poslání laiků v církvi a ve světě se výslovně uvádí, že laici mají účast na Kristově úřadu kněžském, královském a prorockém, a tak mají všichni spolupracovat na budování Božího království, neboť jsou všichni údý jednoho těla Kristova.¹⁴

Pastorační v současném chápání církve je úkolem jak nositelů svátostného svěcení, tak i laiků, u kterých toto poslání k pastorační vyplývá ze křtu a z Ježíšova poslání hlásat evangelium.

Pastorační je činností, která vyplývá z Kristova poslání hlásat evangelium.¹⁵ Toto poslání zvěstovat evangelium¹⁶ spočívá v úkolu církve i jednotlivého pokřtěného vydávat svědectví každému člověku o tom, že je Bohem milovaný, jeho hříchy jsou vykoupěny smrtí a vzkříšením Ježíše Krista, má možnost spásu přijat vírou a obrácením a být naplněn Duchem svatým a žít ve společenství církve.¹⁷

Pastorační je chápána jako součást evangelizace v encyklice *Redemptoris missio*, stejně tak i v *Evangelii nuntiandi* a také v apoštolské exhortaci papeže Františka *Evangelii gaudium*.¹⁸ Pastorační činnost církve je jednou ze tří oblastí hlásání evangelia. Nejprve je evangelium zvěstováno těm, kteří o něm ještě neslyšeli, tj. tzv. misie ad gentes, dále je zde pojem nová evangelizace, ta se týká pokřtěných, kterým evangelium již bylo hlásáno,

---

¹¹ Srov. AMBROS PAVEL, *Teologicky milovat církev*: (vybrané statě z pastorační teologie), Velehrad: Refugium Velehrad-Roma, 2003, s. 71.

¹² Srov. LG 18, 20, 24.

¹³ LG 33.

¹⁴ Srov. CHL 14.

¹⁵ Mt 28,18–20; Mk 16,15–18; L 24,46–49; J 20,21–23.

¹⁶ Evangelium – řecky euangelion, tj. dobrá zvěst. RAHNER KARL, VORGRIMLER HERBERT *Teologický slovník*, Praha: Zvon, 1996, s. 88.

¹⁷ Jedná se o kerygma – tento pojem pochází z řeckého slova kerysein, znamená ohlašovat, křičet. Označuje „zvěstování“ a zároveň „to, co je zvěstováno“. RAHNER KARL, VORGRIMLER HERBERT, *Teologický slovník*, Praha: Zvon, 1996, s. 128.

¹⁸ Srov. EG 14.

ale kteří ztratili živý smysl víry. Pastorační činnost církve se pak vztahuje na ty, kteří na základě přijetí této zvěsti vytvářejí křesťanská společenství, ve kterých tuto pastorační činnost rozvíjejí. Je dobré připomenout, že mezi těmito třemi oblastmi se jen těžko dají vymezit hranice a v praxi se spíše prolínají.¹⁹

Každé autentické hlásání evangelia vede k vytváření nových společenství věřících,²⁰ ke zřizování místních církví,²¹ kterými jsou diecéze²² a farnosti²³.

1.2 Farnost

Farnost je podle dokumentů Druhého vatikánského koncilu obrazem celé viditelné církve, žijící po celém světě.²⁴ Farnost je základní a nejrozšířenější (i když ne jedinou) pastorační jednotkou života v katolické církvi.²⁵

Pojem farnost je českým překladem latinského termínu „parochia“. Vulgáta uvádí překlad řeckých slov „paroikein“ a „paroikia“ slovy „peregrinari“ (putovat) a „peregrinatio“ (putování).²⁶ V Novém zákoně se vyskytuje termín „paroikia“, který znamená nynější stav církve zde na zemi, tzn. pobyt věřících v cizině, když jejich vlast je v nebi.²⁷ Farnost je tedy společenstvím putující církve zde na zemi. Ti, kdo tvoří takové společenství, jsou nazýváni farníky. Co se týče pojmu farník, existuje mnohoznačnost kategorií tohoto pojmu.²⁸ V této práci se farníkem rozumí osoby pokřtěné v katolické církvi, žijící na území farnosti, které se pravidelně setkávají jak s ostatními farníky, tak také s farářem a účastní se bohoslužeb. Vzhledem k výše zmíněnému působení externí pastorační činnosti jsou v péči farnosti i ti, kteří jsou nepokřtěni.

---

¹⁹ Srov. RM 33–34.

²⁰ AMBROS PAVEL, *Pastorální teologie V. Církev, kultura, společnost, misie*. Univerzita Palackého. Olomouc 2002, 2. vydání. s. 122.

²¹ Partikulární církve, ze kterých a ve kterých existuje jedna a jediná katolická církev, jsou především diecéze. Jim, není-li zřejmé něco jiného, jsou postaveny na roveň územní prelatury a územní opatství, apoštolské vikariáty, apoštolské prefektury a také apoštolské administratury trvale zřízené. KKP, čl. 368.

²² Diecéze je část Božího lidu svěřená pastýřské péči biskupa za spolupráce kněží, takže pod svým pastýřem a od něho shromažďovaná v Duchu svatém vytváří evangeliem a eucharistií partikulární církve, ve které vpravdě je přítomna a činná, jedna, svatá, katolická a apoštolská církev Kristova. KKP, čl. 369.

²³ Každá diecéze nebo jiná partikulární církev ať se dělí na odlišné části neboli farnosti. KKP, čl. 374.

²⁴ SC 42.

²⁵ Srov. OPATRŇÝ ALEŠ, *Pastorace v postmoderní společnosti*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, s. 49.

²⁶ GÓRECKI EDWARD, *Církev se uskutečňuje ve farnosti*, Matice cyrilometodějská s.r.o., Olomouc, 1996, s. 6.

²⁷ 1 P 1,17.

²⁸ Srov. OPATRŇÝ ALEŠ, *Pastorace v postmoderní společnosti*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, s. 50.

Plenární sněm roku 2005 vymezuje farnost jako: „společenství věřících (s farářem jako vlastním pastýřem), které žije svátostným životem, kde se děje katecheze dětí, mládeže a dospělých, a vykonává se diakonická služba. Toto společenství je schopno misijního působení a má přiměřený organizační i ekonomický potenciál pro svůj život.“²⁹

Základním úkolem farnosti je podílet se na Kristově úřadu kněžském, královském a prorockém.³⁰ Z těchto úřadů vyplývají tři funkce církevního společenství, které jsou natolik stěžejní pro život církve, že jsou nazývány konstitutivními prvky života církve.³¹ O těchto prvcích bude samostatně pojednáno v kapitole 1.4 a bude se jimi zabývat také výzkumná část této práce.

1.3 Pastorační pracovníci

Na životě církevního společenství ve farnosti se podílejí všichni její členové. Podle dekretu o apoštolátu laiků, *Apostolicam actuositatem*, se zde koná spásonosné dílo, díky poslání pastýře, kterým je kněz, a aktivitě laiků.³² Všichni jsou účastni společného slavení, vydávání svědectví i služby lásky. Tuto pastorační ve farnosti nelze ničím nahradit.³³ Nositelé svátostného svěcení mají v těchto úřadech nezastupitelnou roli, neboť svátostným svěcením jsou účastni Kristova trojího úřadu služebně. „Úřad Krista pastýře a hlavy vykonávají v mezích své moci, a tak shromažďují Boží rodinu jako bratrské společenství, oživované jedním duchem a skrze Krista v Duchu ji vedou k Bohu Otci. Jemu se klanějí uprostřed svého stáde v duchu a v pravdě (srov. Jan 4,24). Konečně věnují své síly kázání a vyučování (srov. 1 Tim 5,17); co v zákoně Páně četli a prorozjímalí, v to věří, v co uvěřili, tomu učí, a čemu učí, podle toho jednájí.“³⁴

Laici jsou pak účastni všeobecného kněžství, které se od služebního hierarchického kněžství liší sice podstatně, ale jedno i druhé mají účast na kněžství Kristově.³⁵ *Lumen Gentium* příznačně vystihuje, jak funguje vykonávání tří úřadů skrze laiky: „Kristus Pán, velekněz vybraný z lidí (srov. Žid 5,1–5), z nového lidu ‚udělal‘ (...) královský národ

---

²⁹ *Život a poslání křesťanů v církvi a ve světě*. Pracovní text sněmovních komisí z 15. 5. 2005, odst. 154. In OPATRŇY ALEŠ, *Cesty pastorační v pluralitní společnosti*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006, s. 129.

³⁰ LG 21; 31.

³¹ Srov. MARTINEK MICHAEL, *Praktická teologie pro sociální pracovníky*. Praha: Jabok, 2008, s. 63.

³² Srov. AA 10.

³³ Srov. AMBROS PAVEL, *Fundamentální pastorační teologie*. Olomouc: Burget, 2000, s. 29. In AMBROS PAVEL, *Teologicky milovat církev: (vybrané statě z pastorační teologie)*, s. 247.

³⁴ LG 28.

³⁵ Srov. LG 10.

a kněze Boha, svého Otce (Zj 1,6; srov. 5,9–10). Vždyť pokřtění jsou svým znovuzrozením a pomazáním od Ducha svatého posvěcení na duchovní chrám a na svaté kněžstvo, aby každým skutkem jako křesťané přinášeli duchovní oběti a hlásali mocné činy toho, který je ze tmy povolal ke svému podivuhodnému světlu (srov. 1 Petr 2,4–10). Ať proto všichni Kristovi učedníci setrvávají v modlitbách a společně chválí Boha (srov. Sk 2,42–47), ať sami sebe nabízejí jako oběť živou, svatou, milou Bohu (srov. Řím 12,1); ať všude ve světě vydávají svědectví o Kristu a těm, kdo se na to ptají, ať zdůvodňují, proč mají naději na věčný život (srov. 1 Petr 3,15).³⁶

Přestože jsem zde vyznačila rozdíly v úkolech laiků a nositelů svátostného svěcení, v další části práce to vzhledem ke stanovenému cíli od sebe oddělováno nebude. Církevní společenství tak bude pojímáno jako celek. Členové církevního společenství, ať už kněží nebo laici, kteří vedou ostatní k životu podle tří konstitutivních prvků, budou v této práci nazýváni pastoračními pracovníky.

1.4 Konstitutivní prvky církve

Společenství církve je tvořeno pokřtěnými věřícími, kteří byli křtem přivtěleni ke Kristu a učiněni Božím lidem a získali tak účast na Kristově úřadu kněžském, prorockém a královském.³⁷ Teorie trojího Kristova úřadu³⁸ vychází z posledních třech veršů Matoušova evangelia: „Ježíš přistoupil a řekl jim: „Je mi dána veškerá moc na nebi i na zemi. Jděte ke všem národům a získávejte mi učedníky, křtíte je ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého a učte je, aby zachovávali všechno, co jsem vám přikázal. A hle, já jsem s vámi po všechny dny až do skonání tohoto věku.“³⁹

Tento trojí úřad se takto stává jakýmsi projektovým plánem celé církve: slavit, hlásat a sloužit.⁴⁰ Všechny tyto prvky jsou podle teologa Aleše Opatrného zastoupeny v pastoraaci,

---

³⁶ LG 10.

³⁷ Srov. LG 31.

³⁸ „Karl Rahner definoval v 60. letech 20. století praktickou teologii jako vědu o seberealizaci církve. Podle Rahnera se církev realizuje až šesti základními funkcemi. Ferdinand Klostermann, vídeňský profesor pastorálky zmíněnou teorii formuloval v podobě, která se už prakticky nezměnila. Klostermann konstatuje, že církev vzniká tehdy, když existuje svědectví Bohu, je slavena bohoslužba a slouženo potřebným. Jejich spojením pak vzniká i základní prvek společenství.“ MARTINEK MICHAEL, *Praktická teologie pro sociální pracovníky*. Praha: Jabok, 2008, s. 64.

³⁹ Mt 28,18–20.

⁴⁰ Srov. KKC 888–896.

ale pokaždé v jiném poměru.⁴¹ Pokud však některý z nich zcela chybí nebo je ve větší míře opomíjený, život církve se tím velmi zužuje a je podstatně ochuzen. Mluví o tom také Benedikt XVI. ve své encyklice *Deus Caritas Est*: „Tyto tři prvky se vzájemně podmiňují a nelze je od sebe oddělovat.“⁴² Církev vykonáváním tohoto trojího Kristova úřadu zpřítomňuje a zviditelňuje Boha a Otce a jeho vtěleného Syna.⁴³

Slavení, hlásání a služba lásky se samozřejmě vždy uskutečňuje skrze společenství a ve společenství věřících, které je těmito prvky zároveň utvářeno. Někteří teologové samotné společenství považují za jeden z prvků. Bývá často označován řeckým slovem *koinonia*, který v sobě obsahuje význam společenství, bratrství, sdílení, smíření a snahu o jednotu křesťanů.⁴⁴ *Koinonia* je nedílnou součástí života církve, v této práci však bude uvažována jako samozřejmý předpoklad života církve a bude zde zkoumána především ona trojice úkolů, jimiž se rozumí: vyučovat, posvěcovat a sloužit Božímu lidu.

1.4.1 Hlásání (*martyria*)

Původním řeckým slovem *martyria* bylo označováno „svědectví“. Jde o takové jednání křesťanů, kterým dosvědčují, že věří v Boha. Patří sem vydávání svědectví vlastním způsobem života a také misie, při kterých se křesťané snaží předat svou víru nekřesťanům.⁴⁵ V této práci budou pro hlásání (*martyrium*) užívána také slova evangelizace a misie jako synonyma.

V misiích jde především o hlásání radostné zvěsti národům a o shromažďování těchto národů k bratrskému společenství, modlitbě a eucharistii. Misie v prvotních dobách církve vytvářela všestranné společenství, kde se rozvíjely lidské, duchovní i materiální hodnoty. Měli „jedno srdce a jednu duši“ (srov. Sk 4, 32). „A těšili se všeobecné oblibě.“ (srov. Sk 2,47) Podle tohoto příkladu má být i nynější církevní společenství takto misijní, ve smyslu vydávání svědectví a vyzarování tohoto svědectví.⁴⁶

Tento úkol církve se uskutečňuje nejprve nasloucháním Božímu slovu, které je živé a mocné,⁴⁷ a teprve potom jeho zvěstováním.

---

⁴¹ Srov. OPATRŇNÝ ALEŠ, *Pastorační péče v méně obvyklých situacích*. Praha: Pastorační středisko, 2005, s. 9.

⁴² Srov. DCE 25.

⁴³ Srov. GS 21.

⁴⁴ Srov. MARTINEK MICHAEL, *Křesťanské církve v občanské společnosti*. In ALBERICH EMILIO, DŘÍMAL LUDVÍK, *Katechetika*, s. 33.

⁴⁵ Srov. MARTINEK MICHAEL, *Praktická teologie pro sociální pracovníky*. Praha: Jabok, 2008, s. 63.

⁴⁶ Srov. EN 41–42; RM 25–27.

⁴⁷ Srov. Žd 4, 12.

Evangelizace se uskutečňuje osobním svědectvím života jednotlivce i celé církve,⁴⁸ zároveň však nelze mluvit o pravé evangelizaci, pokud není uskutečňována slovem, „nehlásá-li se při ní i jméno, učení, život, zaslíbení, království a tajemství Ježíše z Nazareta, Božího Syna.“⁴⁹ Neboť, jak píše apoštol Pavel v listě Římanům: „Víra je z hlásání, hlásání se pak děje slovem o Kristu.“⁵⁰

Papež František v apoštolské exhortaci *Evangelii Gaudium* vystihuje podstatu evangelizace, jež je osobním setkáním s láskou Ježíše Krista, který člověku přinesl spásu. První motivací k evangelizaci je pro křesťana přijetí Ježíšovy lásky a zkušenost, že je spasen, jež ho vede k tomu, aby ho miloval stále více.⁵¹ A o tuto lásku se dělí s druhými. Neboť dobro vždycky tíhne k tomu, aby se sdílelo.⁵² Co by to bylo za lásku, která necítí potřebu mluvit o milované osobě a představovat ji druhým?⁵³

Hlásání zaujímá především službu slova v těchto formách: prvotní hlásání, tedy zvěstování kérygmatu, svědectví, katecheze, kázání a teologická reflexe.⁵⁴ Samozřejmě se koná také předčítáním Písma svatého, jeho vysvětlováním, aplikací v homiliích, systematickou katechezí dětí a mládeže, katechezí pro dospělé, katechezí před udělování svátostí nebo katechezí při pohřbu. K hlásání jsou povoláni všichni členové církevního společenství, i když každý v jiné formě. Hlásání může být uskutečňováno také prostřednictvím tisku, knih, rozhlasu, televize atd.⁵⁵ Hlásání se děje také zpěvem při liturgii, formou obrazů, videí, uměleckých děl, tancem i divadlem i mnoha dalšími formami, které v sobě nesou kérygmatický obsah.

1.4.2 Slavení (liturgie)

Pojem liturgie pochází z řečtiny a jeho obsahem se míní každá veřejná služba pro lid či stát, v Novém zákoně je tento pojem užíván pro bohoslužbu. Liturgii se označují všechna bohoslužebná shromáždění církve, při nichž mají věřící skrze Ducha svatého účast na Kristově velikonočním tajemství a vykoupený člověk má tak možnost díkem a chválou odpovídat Bohu Otci. Nejedná se tedy především o činnost člověka směrem k Bohu, nýbrž

---

⁴⁸ Srov. AMBROS PAVEL, *Základní služby církve v české sekulární společnosti: kérygma/martyria, leitourgia, diakonia*, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2013, s. 18–19.

⁴⁹ EN 22.

⁵⁰ Ř 10,17.

⁵¹ Srov. EG 264.

⁵² EG 9.

⁵³ EG 9.

⁵⁴ Srov. EN 21–26.

⁵⁵ GÓRECKI EDWARD, *Církev se uskutečňuje ve farnosti: kanonicko-pastorační příručka pro duchovní a laiky*, Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1996, s. 80–81.

o službu Boha své církvi. V liturgii totiž vždy nejprve koná Bůh a teprve potom člověk na toto Boží jednání odpovídá. V liturgii se odehrává dialog mezi Bohem a člověkem a vždy se uskutečňuje posvěcení člověka.⁵⁶

Pojem liturgie zahrnuje všechna bohoslužebná shromáždění církevní obce, v nichž je přítomen Kristus, aby posvěcoval lidi a oslavoval Boha Otce.⁵⁷ Patří sem tedy v první řadě slavnost eucharistie, mše svatá, dále udělování svátostí, modlitby, adorace, chvály, zpěv, modlitba vlastními slovy, rozjímání Písma svatého, denní modlitba církve, slavení neděle jako dne vzkříšení, mariánská úcta, bohoslužba slova, poutě, procesí, žehnání, svěcení a další.

Tyto pobožnosti a bohoslužebná slavení však musí být vždy v souladu s posvátnou liturgií,⁵⁸ z ní mají vycházet a k ní přivádět, neboť ona je svou povahou daleko převyšuje. Svátostné dění v liturgii směřuje k bohoslužbě života a uskutečňuje se v dvojjediném přikázání milovat Boha a člověka a nemůže to být oddělováno. Liturgie je zároveň pramenem i vrcholem ostatních projevů života církve.⁵⁹ Podstatou liturgie je vztah k Bohu a zároveň starost o člověka i o svět. Člověk se tak setkává s Bohem v bohoslužbě, ale zároveň i v druhém člověku. Tyto skutečnosti nelze od sebe oddělovat, ale zároveň je třeba je odlišovat.⁶⁰

1.4.3 Služba lásky (diakonia)

Pojem diakonie lze nazírat z různých úhlů pohledu, obvykle se překládá jako „služba lásky“⁶¹. Diakonii lze charakterizovat jako „konkrétní projevy lásky člověka k člověku v Bohu“⁶².

Řecké slovo diakonia bylo užíváno pro službu při stolech, nejednalo se o žádnou otrockou nebo podřízenou službu, neboť ve starověku byla služba číšníků považována za čestnější služebnou práci.⁶³ Dnes je tento pojem užíván pro jednu z funkcí

---

⁵⁶ Srov. RICHTER KLEMENS, *Liturgie a život: smysl liturgie, mše, církevní svátky, svátostná znamení*. Vyd. 2., rozš. Praha: Vyšehrad, 2003, s. 19.

⁵⁷ Srov. Tamtéž, s. 21.

⁵⁸ Srov. KKP 528 § 2.

⁵⁹ ŠPIDLÍK TOMÁŠ a RUPNIK MARKO IVAN, *Nové cesty pastorální teologie: krása jako východisko*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2008, s. 63.

⁶⁰ Srov. RICHTER KLEMENS, *Liturgie a život: smysl liturgie, mše, církevní svátky, svátostná znamení*. Vyd. 2., rozš. Praha: Vyšehrad, 2003, s. 22–26.

⁶¹ Srov. ALBERICH SOTOMAYOR EMILIO a DŘÍMAL LUDVÍK, *Katechetika*, Praha: Portál, 2008, s. 127–128.

⁶² Srov. ZVĚŘINA JOSEF, *Teologie agapé*. In: ALBERICH SOTOMAYOR EMILIO a DŘÍMAL LUDVÍK, *Katechetika*, Praha: Portál, 2008, s. 128.

⁶³ Srov. MARTINEK MICHAEL, *Praktická teologie pro sociální pracovníky*, Praha: Jabok, 2008, s. 64.

života církve, týká se služby lásky a vyplývá z Kristova královského úřadu. Tento úřad se netýká panování, ale služby. Kristus, který je král, nepřišel na tuto zem panovat ve smyslu pozemských vládců a králů, ale přišel jako ten, který slouží, tak se má každá, i nadřízená role vlády uskutečňovat formou služby.⁶⁴

Církev je povolána, aby po vzoru Krista a v jeho moci řídila církev. Tento řídicí úkol se týká vedení věřících při aplikaci Kristovy nauky v životní praxi a také ochrany společenství věřících. Věřící se nacházejí v nejrůznějších životních situacích a některým z nich je třeba věnovat zvláštní pozornost a službu lásky.⁶⁵ Kodex kanonického práva v této souvislosti hovoří o nemocných, umírajících, utiskovaných, chudých, osamělých a také o rodinách z pohledu na manželské a rodičovské povinnosti a dalších, kterým je třeba poskytnout pomoc formou duchovní, hmotné i organizační složky.⁶⁶ O diakonii pojednává Benedikt XVI. ve své encyklice *Deus caritas est* a jasně vymezuje, na koho se služba lásky vztahuje: Můj bližní je každý, kdo mne potřebuje a komu mohu pomoci.

K diakonii zvláště vůči chudým a trpícím vyzývá rovněž pastorální konstituce *Gaudium et spes*. Hned v prvním odstavci je zdůrazněn podíl všech křesťanů na plnění úkolů církve vůči vnějšímu světu: „Radost a naděje, bolest a úzkost dnešních lidí, zvláště chudých a trpících, je také radost a naděje, bolest a úzkost Kristových učedníků a není nic opravdu lidského, co by v jejich srdci nenacházelo ozvěnu.“⁶⁷

Jde však právě o to, aby se služba stala opravdu službou lásky, a ne pouze službou, protože služba bez lásky se může stát i otroctvím nebo obětí, ale podle evangelia to není to, co by Bůh chtěl: „Milosrdenství chci, a ne obět’.“⁶⁸

Bůh je jako vždy prvním činitelem lásky, a to nejen v jejích projevech ke stvoření. On svůj lid ve službě lásky předchází, udává směr a nakonec provází. Již ve Starém zákoně se lze dočíst: „Toto praví Bůh Hospodin: ‚Lámej svůj chléb hladovému, popřej pohostinství bloudícím ubožákům; když vidíš nahého, obleč ho, neodmítej pomoc svému

---

⁶⁴ Srov. „Církevní dokumenty chápou diakonii jako službu, která je základním posláním křesťanů podle slov Krista, který přišel sloužit. Diakonická složka života církve je spolu s hlásáním evangelia a svátostnou službou podstatnou a neoddělitelnou součástí jejího poslání jak vůči potřebným členům církve, tak vůči světu.“ *Život a poslání křesťanů v církvi a ve světě. Závěrečný dokument Plenárního sněmu katolické církve v ČR*. In: ALBERICH SOTOMAYOR EMILIO a DRÍMAL LUDVÍK, *Katechetika*, Praha: Portál, 2008, s. 128.

⁶⁵ Srov. GÓRECKI EDWARD, *Církev se uskutečňuje ve farnosti: kanonicko-pastorační příručka pro duchovní a laiky*, Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1996, s. 82.

⁶⁶ Srov. KKP 529 § 1.

⁶⁷ GS 1.

⁶⁸ Mt 9,13

bližnímu.“⁶⁹ Je to však Bůh, který se chápe iniciativy jako první. Svatý Augustin řekl: „Když vidíš lásku, vidíš Trojici.“ Podle slov Benedikta XVI.: „On si nás zamiloval jako první a neustále nás miluje jako první. Právě proto i my můžeme odpovídat láskou. Bůh nám nenařizuje cit, který nejsme schopni sami v sobě probudit. On nás miluje, dává nám spatřovat a zakoušet svou lásku a na základě toho, že Bůh nás miluje jako „první“, se může jako odpověď rodit láska také v nás.“⁷⁰

Z toho vyplývá, že služba pastorační činnosti ve službě lásky pro druhé je možná pouze jako odpověď na Boží lásku. Tuto službu může konat člověk, který se setkal s Boží láskou a uvěřil v ni. I z tohoto důvodu papež František připomíná, že je nezbytné, aby měl křesťan jistotu, že ho Bůh miluje, že ho Ježíš spasil a jeho láska má vždy poslední slovo.⁷¹ Nebude-li služba lásky odpovědí na Boží lásku, stane se vlastní aktivitou jedince, za kterou bude požadovat něco nazpět. Láska však začíná teprve tam, kde už nelze čekat žádný dar.⁷²

Papež František i dnes vybízí církve, aby vyšla ze sebe, zaměřila své poslání na Ježíše Krista a angažovala se pro druhé. „Ať nás Bůh chrání před zesvětštěnou církví v duchovním či pastoračním hávu! Toto dusivé zesvětštění se uzdravuje nádechem čistého vzduchu Ducha svatého, který nás vysvobozuje z permanentní soustředěnosti na sebe samé a z úkrytu zdánlivé zbožnosti, v níž chybí Bůh.“⁷³

1.4.4 Propojenost konstitutivních prvků

Při studiu konstitutivních prvků života církve je patrná jejich souvztažnost a propojenost.⁷⁴ Jednotlivé prvky, tedy hlásání, slavení a služba lásky, lze charakterizovat určitými činnostmi, kterými se konkrétně uskutečňují, jak je to představeno výše. Tato charakteristika však není úplná, neboť všechny tři prvky v sobě nesou širší obsažnost. Stejně jako je velmi nesnadné definovat vyčerpávajícím způsobem pojem hlásání, neboť se

---

⁶⁹ Iz 58,7.

⁷⁰ DCE 12–17.

⁷¹ Srov. EG 151.

⁷² ANTOINE DE SAINT-EXUPÉRY, *Citadela*, Kapitola LVI. [online]. [cit. 2017-02-03]. Dostupné z: <<http://eldar.cz/myf/txt/exupery - citadela>>

⁷³ EG 97.

⁷⁴ „Podobně tuto teorii popisuje odstavec: základní úkony církve se vzájemně podmiňují a pronikají, aniž by směly být absolutizovány. „Není-li hlásání evangelia založeno v adoraci, stane se snadno tlacháním nebo vřískavým tlampačem. Kde se kázání nepotvrzuje v lásce, ztuhne ve formuli. Liturgie, která se nekoná na základě oživujícího a stále nové horizonty otevírajícího Božího slova, zdegeneruje na rutinně přehrávaný ritus. Bohoslužba, která – alespoň nepřímo – nevolá k odpovědnosti ve světě, se může stát samolibou hrou společenství, pozorujícího jen sebe. (...) Bez zakotvení v modlitbě se charita snadno stane bezduchým provozem, který nebude příliš zaostávat za jinými byrokracemi v naší zemi.“ LEHMAN K., *Signale der Zeit – Spuren des Heils*. In: SIEWERNICH, MICHAEL. *Návrat do liturgie. O bohoslužbě v postmoderní době*. Teologické texty 2005, roč. 16, č. 1, s. 14.

jedná o příliš bohatou, složitou a dynamickou skutečnost,⁷⁵ je tomu tak i s liturgií a diakonií.

Pokud křesťan nebo církev jako společenství uskutečňuje funkci života církve hlásáním, je toto hlásání zároveň oslavou Boha i posvěcením člověka a službou lásky bližním.

Obdobně je-li uskutečňována liturgie, je tím zároveň zprostředkováno svědectví i služba lásky, neboť oslava Boha zvěstuje kérygma a zároveň posvěcuje člověka.

Při uskutečňování služby lásky se tato služba opět stává svědectvím druhým lidem, které mluví o Boží lásce k člověku, a zároveň je i oslavou Boha, neboť naplňuje Boží přikázání milovat bližního.

Ačkoliv tedy každý jeden prvek působí zároveň další dva, není možné tento argument absolutizovat, neboť by se snadno mohl stát jistým alibi pro dostatečnost existence jednoho prvku bez dalších dvou. Skutečnost je spíše taková, že jeden prvek nemůže být uskutečňován bez ostatních dvou.

Nelze být vhodným a věrohodným zvěstovatelem evangelia bez osobní modlitby a účasti na svátostech a bez celkového prvku slavení, ani bez hlásání skutky, tedy bez služby druhým lidem.

Ani není možné uvažovat správnou oslavu Boha – liturgii⁷⁶ bez vydávání svědectví o Bohu a služby bližním.⁷⁷

Obdobně je tedy nemožné považovat za dostatečnou službu lásky takovou, která se uskutečňuje bez vydávání svědectví člověku o Boží lásce k němu a bez toho, že tato osoba, která slouží, se v životě věnuje zároveň také liturgii.

---

⁷⁵ Srov. EN 17.

⁷⁶ „Věra může být liturgicky slavena jen tam, kde je misionářsky vyznávána a diakonicky prožívána.“ DELP ALFRED, *Gesammelte Schriften*. In: SIEWERNICH MICHAEL, *Návrat do liturgie. O bohoslužbě v postmoderní době*. Teologické texty 2005, roč. 16, č. 1, s. 14.

⁷⁷ Srov. GÓRECKI EDWARD, *Církev se uskutečňuje ve farnosti: kanonicko-pastorační příručka pro duchovní a laiky*, Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1996, s. 81–82.

2. Současná pastorec ve farnosti Staré Město

V této části představím a přiblížím farnost Staré Město z hlediska jejího dějinného vývoje, současnosti a trojí funkce života církve.

2.1 Historie

Historie farnosti Staré Město sahá do devátého století a je úzce spojena s bohatou historií města. Archeologické výzkumy ukazují, že Staré Město – Veligrad bylo součástí Velké Moravy.⁷⁸ Přední archeolog této oblasti Doc. PhDr. Luděk Galuška, CSc. se zmiňuje o historii rotundy sv. Michaela, která souvisela s vlivem velehradského kláštera založeného cisterciáky roku 1205 nedaleko Veligradu.⁷⁹ Mniši si chtěli z Veligradu vybudovat klášterní městečko, ale v roce 1257 vzniklo v sousedství Veligradu královské město Nový Velehrad, dnešní Uherské Hradiště.

Od 14. století se začal používat název Staré Město a označení Veligrad pomalu vymizelo. Dějinné osudy Starého Města se začaly spojovat s osudem Uherského Hradiště. Tento stav, který trval po dlouhá staletí, znamenal pro Staré Město to, že plnilo funkci předměstí a hospodářského zázemí Uherského Hradiště.

Na počátku dvacátého století se zrodila touha staroměstských farníků postavit nový kostel. Stávající farní kostel ze 13. století zasvěcený sv. Michaelovi, nestačil pojmout věřící přicházející na bohoslužby. V roce 1907 byla založena Jednota sv. Michala pro zřízení samostatné duchovní správy a stavby nového kostela.

Teprve v roce 1951 byla po více než čtyřech letech obnovena samostatná farnost. Prvním farářem se stal P. Stanislav Kabeláč.⁸⁰ Farnost však kvůli dějinným událostem a místní komunistické organizaci dosud nemohla fungovat samostatně, ale byla spravována z Uherského Hradiště.⁸¹ Až v roce 1978 přichází do farnosti administrátor P. Tomáš Kudela. Po něm nastupuje v roce 1994 už ve funkci místního faráře P. Vojtěch

---

⁷⁸Srov. STARÉ MĚSTO, Historie města [online]. [cit. 2017-02-03]. Dostupné z: <http://www.staremesto.uh.cz/?page_id=41>.

⁷⁹Srov. GALUŠKA LUDĚK, aj. *Kostel Svatého Ducha chrám vděčnosti za dar víry*. Lupress s.r.o. Frýdlant nad Ostravicí, 2015, s. 6.

⁸⁰Srov. STARÉ MĚSTO, Historie města [online]. [cit. 2017-02-03]. Dostupné z: <http://www.staremesto.uh.cz/?page_id=41>.

⁸¹Srov. BEZDĚČKA PAVEL, Staré Město v proměnách staletí, Staré Město: Město Staré Město, 2000, s. 274.

Jan Marek a v roce 2000 přichází farář P. Miroslav Suchomel, který ve farnosti působí dodnes.

2.2 Současnost

Současnost farnosti Staré Město vymezují začátkem roku 2000. P. Mgr. Miroslav Suchomel, který do farnosti přišel s velkým elánem a energií jemu vlastní, dokázal bohatý duchovní život staroměstských farníků pozvednout na ještě vyšší úroveň. Po jeho nástupu se začaly prohlubovat stávající pastorační aktivity a také nové duchovní činnosti, zaměřené na potřeby všech věkových skupin od nejmladších až po ty nejstarší.

Vedle budování duchovního chrámu v srdcích lidí, se tato farnost rozhodla opět usilovat o stavbu nového kostela – chrámu Ducha svatého. Tato touha několika generací, se naplnila 5. října 2014. Více jak po sto letech se farníci dočkali vytouženého okamžiku, kdy biskup Mons. Pavel Posád při slavnostní liturgii benedikoval nový chrám, který tímto začal sloužit pravidelným bohoslužbám.⁸²

Účastnit se stavby chrámu bylo pro farnost velký dar. Duchovní aspekt při samotném budování kostela stmelil farnost, protože celé toto dílo napomáhalo vytvářet jednotu farnosti, spojovalo ji ke společné modlitbě i oběti.

2.3 Život farnosti Staré Město s ohledem na tři konstitutivní prvky

V této části práce nastíním život farnosti Staré Město takovým způsobem, že představím vybrané⁸³ pastorační aktivity uskutečňované v této farnosti, které probíhají jednou nebo několikrát do roka.

Z textu jsou patrné obrysy konstitutivních prvků, proto je nebudu názorně a přesně vymezovat a rozlišovat, neboť tyto tři konstitutivní prvky, vzhledem k provázanosti a podmíněnosti, nelze absolutně vymezovat.⁸⁴ Přesto však zastávám názor, že i jen snaha o poukázání na jednotlivé propojenosti by přinesla velmi zajímavé a přínosné výsledky. Není však možné se zde tím zabývat i vzhledem k rozsahové kapacitě této práce.

---

⁸² Srov. GALUŠKA LUDĚK, aj. Kostel Svatého Ducha chrám vděčnosti za dar víry. Lupress s.r.o. Frýdlant nad Ostravicí, 2015, s. 9.

⁸³ Vzhledem k tématu této práce jsem vybrala především aktivity zaměřené na děti.

⁸⁴ Srov. DCE 25.

O alespoň částečné vymezení a vyznačení hranic se budu snažit ve výzkumné části této práce, neboť tam je to nezbytné.

2.3.1 Pastorační aktivity ve farnosti Staré Město

Mezi pastorační aktivity konané jednou ročně patří žehnání prvňáčkům. Nový školní rok ve farnosti Staré Město je zahajován nedělní mší svatou v odpoledních hodinách. Mše svatá je určena především dětem, které nastupují do první třídy, jejich rodičům a všem učitelům. Na mši svatou jsou pozváni dokonce pedagogové nevěřící, kteří se mohou setkat s křesťanským svědětvím a vidět tak příklad živého společenství církve, které slaví společnou liturgii, na konci mše svaté kněz udělí zvláštní požehnání prvňáčkům, učitelům i katechetům. Po mši svaté následuje pohoštění agapé a aktivity nachystané pro děti místním společenstvím mládeže a jinými dobrovolníky.

Děti farnosti i města Starého Města se mohou každým rokem těšit na farní tábory organizované mladými lidmi z farnosti. Tábory probíhají pravidelně již řadu let, vždy na jiném místě Moravy a jsou pro děti velkým zdrojem radosti. Každý tábor je zaměřený na jiné téma evangelního nebo křesťanského poselství. Děti zde mohou zažívat jak péči a starost vedoucích, kteří se o ně starají, tak společnou modlitbu a slavení mší svatých.

Prožívání liturgického roku doprovázejí postní a adventní aktivity. Ve farnosti jsou v období adventu a postní doby pro děti připravovány soutěže a aktivity. Tyto soutěže v sobě nesou některou biblickou myšlenku, na jejímž základě jsou pak vystavěny aktivity, které vedou děti k častějším účastem na bohoslužbách, rorátech, křížových cestách i k různým formám vydávání svědectví a skutků lásky vůči bližním. Tyto aktivity pro děti připravuje kněz a někteří dobrovolníci z řad mládeže.

Na „Bolestný pátek“, to je pátek před Květnou nedělí, je ve farnosti organizována křížová cesta městem. Obsahuje tři zastavení a každé má na starosti jiné společenství. Ostatní se střídají v nesení velkého kříže a děti nesou fakule. Tento průvod dává možnost prožít jednotlivá zastavení jiným, hlubším způsobem a zároveň je znamením pro občany města o víře místní církve.

Dále ve farnosti probíhá již tradiční tříkrálová sbírka na podporu charitního díla a služby církve potřebným. Účastní se jí okolo 26 skupinek, to znamená okolo 80 dětí a vedoucích. Při této akci obcházejí tři králové ulice Starého Města a zvoní na jednotlivé domy. Služba tří králů nespočívá pouze ve vybírání prostředků, které pomohou potřebným, ale skupinky také žehnají domům znamením C+M+B (Christus mansionem benedicat – Kristus požehnej tomuto domu), které píšou na veřejně dveří křídou, posvěcenou při bezprostředně předcházející společné liturgii. Při této mši svaté dostávají tříkráloví koledníci také požehnání a vyslání. Tato tradiční sbírka je velkým znamením lásky křesťanů vůči všem trpícím.

Dvakrát do roka probíhá ve farnosti divadelní představení připravené společenstvím mládeže na téma Vánoc a věnované postavě svatého Mikuláše. Tato představení bývají hojně navštěvována z řad dětí i široké veřejnosti. Texty příběhu vždy obsahují některé křesťanské poselství a jsou pro diváky velkým svědectvím toho, jak se mladí lidé dokáží obětovat a nabídnou svůj čas i schopnosti k hlásání evangelia. Herci se také před každou zkouškou společně modlí, aby toto poselství zasáhlo srdce lidí, kteří hru uvidí.

Druhým rokem probíhá ve farnosti jednodenní duchovní obnova pro děti druhého stupně. Dochází zde ke spojení několika skupinek náboženství. Obsahem jsou katecheze, seznamovací hry, zážitkové aktivity, animované modlitby, mše svatá. Cílem této akce je spojit stejně staré a smýšlející děti, aby poznaly a zažily společenství, které dokáže společně slavit a vytvářet mezi sebou kamarádské vztahy. Je zde také snaha o zapojení dětí do služby příprav této akce, ať už přípravou místností, pomůcek nebo vytvořením plakátu.

Pro děti starší patnácti let bývá přibližně po čtyřech letech možnost přípravy ke svátosti biřmování. Na této přípravě se svou službou podílejí vedoucí animátoři jednotlivých skupinek, rozdělených podle věku. Během setkání jsou budoucí biřmovanci vyučováni základním pravdám křesťanské nauky a také jsou vedeni k modlitbě při společných adoracích. Celé farní společenství se za ně přimlouvá společně při mších svatých nebo si farníci vytahují jména budoucích biřmovanců napsaných na papírkách a doma se za ně modlí.

Několikrát do roka jsou farností organizovány poutě pro všechny věkové skupiny. Tyto cesty do blízkých i vzdálených poutních míst jsou vyjádřením velké lidové zbožnosti. Jsou také živým svědectvím křesťanů ve světě, když lidé nevěřící mohou vidět věřící lidi, kteří se modlí, zpívají a nestydí se za svou víru. Samozřejmě je také služba lásky těch, kteří pouť připraví a celou akci zorganizují.

Zajímavou aktivitou, která probíhá ve staroměstské farnosti, je stavění betlému z biblických postaviček. Tato akce se stala ve farnosti tradicí a je důkazem služby lásky mnoha lidí, kteří se na vytváření tohoto krásného díla podílejí. Samy postavičky nesou vypovídající hodnotu tím, že zpodobňují scény z dějin spásy, a jsou znamením pro širokou veřejnost, která se na betlém přichází podívat.

Další, již tradiční akcí, je ve farnosti postní almužna neboli postní pokladničky, kterou organizuje Charita. Tato sbírka má být službou lásky pro potřebné v podobě finančního daru. Pokladničky jsou rozdávány lidem v kostele na začátku postní doby. Děti dostávají pokladničky i s poselstvím na letáčku také v hodinách náboženství a díky tomu se mohou dostat i k nevěřícím členům rodiny. Pokladničky se ve farnosti odevzdávají na Květnou neděli a nesou se v obětním průvodu jako symbolický obětní dar.

Oblíbenou akcí farnosti je také putování po památkách ležících v okolí Starého Města, které je významnou historickou oblastí. Toto putování je svědectvím například pro ty, s nimiž se poutníci na cestě potkají. U jednotlivých památek se společenství modlí a připomínají si jejich význam. Do této akce je zapojeno více lidí, kteří akci plánují, zvou další farníky a připravují plán cesty.

Důležitou aktivitou celé farnosti jsou také průvody Božího těla, které jsou svědectvím pro celé město, vedou k jeho posvěcování a spojují farníky ve společné eucharistické účtě. Zároveň svědčí o lásce, kterou prokazují všichni, kteří se zapojují do příprav důstojného průběhu: děti sbírají okvětní lístky, muži nesou baldachýn, lidé připravují oltáře u svých domovů.

Z těchto vybraných nastíněných pastoračních aktivit uskutečňovaných ve farnosti Staré Město je v mnoha ohledech skutečně patrný život s ohledem na trojici funkcí: hlásání, slavení i službu lásky. Tyto aktivity byly vybrány se zaměřením na děti, neboť

vhodnost tohoto zaměření vyplývá z cíle této práce. Zdá se, že tato farnost si uvědomuje nezbytnost vést děti již od útlého věku k životu podle těchto tří prvků, aby se jim tak staly přirozenou součástí života a zažívaly církev jako domov, rodinu, ve které má každý z nich své místo i úkol a kde si všichni pomáhají navzájem. Život církve i se svými hlavními funkcemi pak bude mít naději zakořenit se v životě těchto lidí i v jejich kultuře.

3. Výzkumná část

Vzhledem k cíli práce, kterým je popsat působení pastoračních pracovníků zaměřených na děti navštěvující školní docházku ve farnosti Staré Město s ohledem na trojí funkci života církve – hlásání, slavení, služba lásky, se v této kapitole budu věnovat právě výzkumu v oblasti cílů, obsahů a způsobů působení těchto pastoračních pracovníků. Nejprve v této kapitole uvedu metodologii, dále analýzu výzkumu a na závěr diskuzi.

3.1 Metodologie

V této podkapitole se budu zabývat metodou výzkumu; sběrem, zpracováním a interpretací dat; výběrem vzorku a představím také etické otázky výzkumu. Nejprve však stanovím cíl výzkumu a výzkumné otázky a představím také metodu výzkumu.

3.1.1 Cíl výzkumu a výzkumné otázky

Cílem tohoto výzkumu je učinit popis a rozbor cílů, obsahů a způsobů, jimiž (sociální) skupina pastoračních pracovníků působí na děti navštěvující školní docházku ve farnosti Staré Město. Cílem je provést tento rozbor s ohledem na tři konstitutivní prvky církve.

Mým motivem pro uskutečnění tohoto výzkumu je lépe proniknout do této problematiky, dokázat se na tento jev podívat zvnějšku a poznat také detaily s ním spojené, které mohou pomoci k lepšímu pochopení a dalšímu směřování.

Pastorace dětí v dnešní době není žádnou novinkou. Je v nejlepším zájmu všech, kteří se na pastorační práci podílejí, hledat stále nové způsoby, přístupy a metody. Každým rokem mění se generace dětí k tomu dává jistou motivaci i požadavek, jímž je, jak se říká: „nezaspat dobu“. To znamená neustále aktualizovat přístupy a metody sdělení.

Hlavní výzkumnou otázkou jsem stanovila ve znění: Je působení pastoračních pracovníků zaměřených na děti navštěvující školní docházku ve farnosti Staré Město uskutečňováno způsoby, které zohledňují funkci života církve hlásání, slavení, služba lásky?

Při vymežování výzkumných specifických otázek jsem se inspirovala teorií pedagogického kurikula. Tyto otázky zní:

- Jaký je cíl působení vybraných pastoračních pracovníků?

- Jaký je obsah vybraných pastoračních činností?
- Jaké způsoby používají vybraní pastorační pracovníci?

Hranice zkoumaného případu jsem vymezila tak, že se týká farnosti Starého Města, týká se způsobů, které užívají pastorační pracovníci pro pastorační práci dětí navštěvující školní docházku, a také otázky, zda a jakým způsobem je v takové pastorační práci brán zřetel na trojí funkci života církve – hlásání, slavení a službu lásky.

3.1.2 Metoda výzkumu

Pro svůj výzkum jsem zvolila metodu případové studie, ve které jde o detailní studium jednoho nebo několika případů, v nichž sbíráme velké množství dat, a jde zde o zachycení složitosti případu a o popis vztahů v jejich celistvosti. V této metodě samotným prozkoumáním jednoho případu lze porozumět lépe i jiným podobným případům a na konci studie se případ vřazuje do širších souvislostí.⁸⁵ Případová studie má být pružná, co se týká množství a typu dat. Data pro případovou studii mohou poskytovat rozhovory, záznamy pozorování nebo dokumenty.⁸⁶

Případovou studii jsem si vybrala, protože jsem se rozhodla provádět tento výzkum v jedné farnosti na několika případech, a také proto, že tento typ kvalitativního výzkumu mi dává větší schopnost nahlédnout do daného jevu a problematiky.

Handl uvádí typy případových studií rozlišené podle sledovaného případu na osobní případovou studii, studii komunity, studii sociálních skupin, studii organizací a institucí a zkoumání programů, událostí, rolí a vztahů.

Pro výzkum jsem si zvolila studii sociálních skupin. Za tuto skupinu považuji skupinu pastoračních pracovníků, u kterých nebudu zkoumat jejich vzájemné vztahy a působení, ale jejich působení v různých skupinách, ve kterých zastávají vedoucí postavení.

3.1.3 Výběr vzorku

Výzkumným vzorkem v tomto výzkumu je skupina pěti pastoračních pracovníků z farnosti Staré Město, kteří se liší věkem, pohlavím, vzděláním i zaměřením svého působení. Respondenty jsem vybírala tak, abych obsáhla co možná nejširší spektrum pastoračního působení ve farnosti. Každý z oslovených na mou nabídku k rozhovoru odpověděl pozitivně, a proto se mi podařilo velké množství dat shromáždit v poměrně

---

⁸⁵ HENDL JAN, *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 3. vyd. Praha: Portál, 2012, s. 102.

⁸⁶ Tamtéž, s. 112.

krátkém čase. Věkové rozmezí respondentů je 19–54 let, což zajišťuje i rozmanitost odpovědí a přístupu k tématu.

Pro analýzu výzkumu jsem konkrétně zvolila tyto pastorační činnosti, které jsou zaměřeny pro děti od první do deváté třídy základní školy: výuka náboženství, Scholička, společenství ministrantů, společenství mladších dětí a společenství mládeže.

3.1.4 Sběr dat, zpracování a interpretace

Za metodu sběru dat jsem zvolila polostrukturovaný rozhovor, známý také jako rozhovor pomocí návodu s otevřenými otázkami. Takový návod k rozhovoru obsahuje seznam otázek nebo témat, které je třeba v interview probrat. Tazatel sám může rozhodnout, jakým způsobem a v jakém pořadí získá informace k řešenému problému a může přizpůsobovat formulace otázek podle situace. Tazatel dovoluje dotazovanému uplatnit vlastní perspektivy a zkušenosti, ale zároveň také pomáhá udržet zaměření rozhovoru.⁸⁷

Tento typ rozhovoru se mi osvědčil jako velmi vyhovující, neboť mi dal větší prostor k přizpůsobení se osobnosti respondenta i k jeho podmínkám.

Pro vedení rozhovorů jsem si vytvořila osnovu podle specifických otázek. Tato osnova je uspořádána do tří oddílů a každá ze specifických otázek má pod sebou dalších pět až sedm pomocných podotázek. Těch jsem se držela více či méně, podle potřeby. Cílem rozhovoru bylo získat data z těchto oblastí:

- cíl působení pastoračních pracovníků
- obsah jednotlivých pastoračních činností
- způsoby pastorační práce

Pro zaznamenávání dat jsem použila audiozáznam, který je pro tuto činnost výhodný pro svou pružnost a rychlost získávání dat. Dává větší prostor k soustředění tazatele i respondentů a napomáhá k přirozenému, ničím nerušenému průběhu.⁸⁸ Audiozáznam výzkumných rozhovorů této práce, který mám uložen ve vlastním archivu, je samozřejmě proveden se souhlasem všech respondentů.⁸⁹ Rozhovory probíhaly s každým jednotlivým respondentem individuálně, vždy na místech, které si respondenti vybrali.

---

⁸⁷ Tamtéž, s. 174.

⁸⁸ MIOVSKÝ MICHAL, *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006, s. 197.

⁸⁹ Srov. HENDL JAN, *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 3. vyd. Praha: Portál, 2012, s. 161–162.

Po získání potřebných dat od respondentů nastává další krok, při kterém dochází k jejich zpracování. To se může dít vícero způsoby, já jsem si zvolila metodu přepisu nebo-li transkripce. Podle Mayringa existují čtyři způsoby transkripce textového materiálu, a to doslovná transkripce, komentovaná transkripce, shrnující protokol a selektivní protokol.⁹⁰

Pro svůj výzkum jsem zvolila způsob doslovné transkripce, která je sice náročnou, ale zároveň nepostradatelnou procedurou, pro podrobné převedení mluveného projevu do písemné podoby.⁹¹

To, jak se dále interpretují nashromážděná data, záleží na zvolené metodě analýzy dat. Pro lepší přehled zde popíši dva způsoby, jimiž je možné analyzovat data z případové studie. První způsob je holistický, druhý pak analytický.⁹² Holistický způsob analýzy je takový, který činí závěry posuzováním dat jako celku. Analytický způsob se děje kódováním, a to tak, že než se data interpretují jako celek, je nedřívě potřeba je systematicky prohledávat, hledat pravidelnosti a nakonec rozdělit na jednotlivé části.⁹³ Pro svoji analýzu jsem zvolila tento druhý způsob.

3.1.5 Etické otázky výzkumu

V této metodologické části práce je vhodné pojednat také o etických otázkách, které se mohou vyskytnout při výzkumu. Učiním tak v této podkapitole.

Existuje několik oblastí, které je nutné z hlediska etiky ve výzkumu neopomenout. První oblastí je ochrana soukromí. Měla by být zaručena anonymita účastníků, pokud možno místa. Jestliže nejde zajistit anonymita místa, musí výzkumník pozměnit odhalující skutečnosti, v nejlepším případě tak, aby nenarušil vyznění výsledné zprávy. Další oblastí je informovaný souhlas, v němž účastníci podepisují standardní dokument v podobě informovaného souhlasu. Dále oblast emočního bezpečí, které by mělo být zajištěno výzkumníkem, pokud dojde v rozhovoru k citlivým otázkám. Předposlední oblastí je zatažení cílů a okolností, v níž klíčové je to, že pokud nelze použít alternativní metody a výzkumník musí něco zatajit, pak by o tom měl informovat účastníky dostatečným způsobem. Poslední oblastí je reciprocita, tedy vzájemný vztah obou osob,

---

⁹⁰ Srov. MAYRING, P. *Einführung in diequalitativeForschung*. In: HENDL JAN, *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*, 3. vyd. Praha: Portál, 2012, s. 208.

⁹¹ HENDL, JAN. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 3. vyd. Praha: Portál, 2012, s. 208.

⁹² Srov. tamtéž, s. 226.

⁹³ Srov. tamtéž.

výzkumníka a dotazovaného, jenž by neměl být narušen ani výzkumem, natož pak ohrožit zdraví zkoumaných jedinců, jak tělesné, tak psychické.⁹⁴

Co se týče mého výzkumu, zajišťuji anonymitu respondentů tím, že neuvádím jejich jména, ale označuji jejich odpovědi jako R1, R2, R3, R4 a R5. Uvádím pouze jejich činnost. Ode všech účastníků jsem dostala souhlas s rozhovorem i formou zaznamenávání audionahrávky do mobilního telefonu. Z nahrávek vynechám pouze citlivé a nedůležité informace, které by nebyly pro můj výzkum vhodné ani relevantní. Zatajení informací pro můj výzkum nebylo potřeba a nedošlo ani jakýmkoli způsobem k narušení našich vzájemných vztahů.

3.2 Analýza výzkumu

Tato část práce bude rozdělena do tří celků, podle zvolených specifických otázek, které povedou k zodpovězení hlavní výzkumné otázky a dosažení předem stanoveného výzkumného cíle, kterým je učinit popis a rozbor cílů, obsahů a způsobů, jimiž pastorační pracovníci působí na děti navštěvující školní docházku ve farnosti Staré Město. Cílem je provést tento rozbor s ohledem na tři konstitutivní prvky církve.

Při prezentaci výsledků výzkumu budu postupovat analyticky od prostudování jednotlivostí, třídění, klasifikaci dat až k interpretaci dat jako celku.⁹⁵

Na otázky výzkumu mi odpovídali: katecheta, vedoucí Scholičky, vedoucí společenství ministrantů, vedoucí mladšího společenství, vedoucí společenství mládeže.

Katecheta je učitel nepovinného předmětu Náboženská výchova na základní škole. Pravidelná výuka probíhá jednu hodinu týdně. Předmětu se účastní děti od první do deváté třídy a jsou při tom rozděleny na jednotlivé skupiny podle věku.

Vedoucí Scholičky je vedoucí dětského sboru, který se podílí svou aktivní účastí na doprovázení liturgických bohoslužeb ve farnosti zpěvem a hudbou. Pravidelně se schází k nácvikům jednou až dvakrát týdně. Do Scholičky chodí děti ve věkovém rozmezí od první do deváté třídy, někdy jim se zpěvem vypomáhají i starší děti a mládež.

Vedoucí společenství ministrantů organizuje setkávání ministrantů z farnosti. Má na starosti jejich liturgickou i duchovní formaci. Setkávají se pravidelně dvakrát týdně, přičemž jedno setkání je teoretické, kde se mimo jiné učí důstojnému slavení liturgie při

---

⁹⁴ Srov. tamtéž, s. 153–154.

⁹⁵ Srov. tamtéž, s. 226.

mších svatých, a druhé sportovní. Věkové rozmezí ministrantů je od prvního do čtvrtého ročníku střední školy.

Vedoucí mladšího společenství vede děti od páté do sedmé třídy. Vytváří pro ně duchovní formaci při každotýdenním setkání, které trvá hodinu a půl a pokračuje mší svatou, na kterou chodí všichni společně.

Vedoucí společenství mládeže vede starší děti ve věkovém rozmezí od osmé třídy základní školy až po studenty vysoké školy. Jeho činnost se skládá ze soustavné duchovní péče uskutečňované každý týden při pravidelných setkáních i mimo ně při jiných akcích či příležitostech. Členové společenství mládeže jsou aktivními členy ve službě farnosti.

Odpovědi jednotlivých respondentů označuji, vždy na konci výpovědi, písmenem R a číslem odkazujícím na činnost vedoucího.

R1 – katecheta

R2 – vedoucí Scholičky

R3 – vedoucí společenství ministrantů

R4 – vedoucí mladšího společenství

R5 – vedoucí společenství mládeže

3.2.1 První specifická výzkumná otázka: Jaký je cíl působení vybraných pastoračních pracovníků?

Nyní se budu zabývat stanovenou výzkumnou otázkou zaměřenou na cíl. Každá činnost nebo aktivita má své zaměření na nějaký cíl. Stejně tak i pastorační činnost nebo pastorační koncept by měl být zaměřen k nějakému cíli. Každý pastorační pracovník má jiný cíl, jelikož se liší zaměření jeho činnosti.⁹⁶ Domnívám se, že stanovit si cíle na začátku každé pastorační činnosti je vzhledem ke způsobům vedení, na které se v této práci zaměřuji, zásadní. Představím zde a následně analyzuji jednotlivé odpovědi respondentů na otázku: Jaký je cíl vaší pastorační činnosti?

Všechno k větší cti a chvále Boží. Tak určitě bych chtěla, aby děti poznaly, že Bůh je láska a přišly blíž k Boží lásce. Aby poznaly, že nikdo není víc než Bůh. A aby podle toho také směřovaly všechno konání ve svém životě a život jako takový. (R1)

Respondent (1) odpovídá, že cíl jeho pastorační činnosti je zaměřený na poznání Boha jako lásky, přiblížení se této lásce a směřování života podle této pravdy.

---

⁹⁶ MARTINEK MICHAEL, *Praktická teologie pro sociální pracovníky*. Praha: Jabok, 2008, s. 76.

Na první pohled lze z této odpovědi konstatovat, že nelze jednoznačně určit, na který z konstitutivních prvků je katechetův cíl zaměřen, lze však usoudit, že tento cíl nese v sobě potenciál vést k naplňování všech tří prvků, neboť ten, kdo poznal a uvěřil, že je Bohem milovaný, se dokáže o této pravdě sdílet (hlásání), radovat se z ní a slavit (slavení), a nakonec díky zakoušené lásce i prokazovat lásku druhým (služba lásky).

Aby děti měly taky tyto ideály, aby je ve zpěvu viděly. A myslím si, že když to prožijí teď, i když potom v budoucnu přijdou starosti, tak že se potom třeba k tomu někdy vrátí. Někdy potom časem poznají, že to byly pěkné roky, kdy zpívaly. (R2)

Respondent (2) mluví o cíli své pastorační činnosti jako o vkládání ideálů do srdcí dětí. Pokud děti zažijí pěkné chvíle ve společenství věřících křesťanů, kteří svým zpěvem chválí Boha při liturgii, bude je to provázet celým životem.

Tento cíl vypovídá jednoznačně o vedení dětí k plnění funkce církve formou slavení. Zároveň předpokládám, že cíl zaměřený na oslavu Boha ve společenství obsahuje v sobě zároveň i cíl zaměřený na službu, neboť se u dětí utváří pocit vlastní odpovědnosti sloužit farnosti při liturgii. Zároveň je tento cíl také svědectvím, neboť texty písní se mohou stát evangelizačním prostředkem a zasévat semena Boží lásky do srdcí lidí, neboť „slovo má v sobě potenciál, který nemůžeme předvídat“⁹⁷.

U mě není důležité jim předat co nejvíce vědomostí, ale spíše je naučit být ve společenství, protože společenství je třeba udržet i v době nějaké té krize. A taky díky tomu si dokáží budovat nový vztah, živý vztah s Kristem, nejenom takové to, jak je tradiční víra. Opravdu se snažím je učit, aby uměli rozmlouvat s Bohem, ne jenom naučené modlitby, aby na mše chodili sami od sebe, ne, že teď mám službu, teď tam musím být, ale aby sami měli zájem. (R3)

Cíl, o kterém mluví respondent (3), vypovídá o zaměřenosti na budování společenství, vztahu s Kristem a o vnitřním a opravdovém prožívání liturgie a osobní modlitby.

Zaměření cíle respondenta na slavení je dán zaměřením úkolu dané cílové skupiny, neboť tento prvek slavení je spojuje. Pro respondenta je důležité vytváření společenství a žití ve společenství. Tuto skutečnost vidím jako základ a nutný předpoklad všech tří funkcí církve. Považuji za důležité na budování společenství pracovat a snažit se ho rozvíjet.

---

⁹⁷ EG 22.

Asi k tomu společenství, aby se tam děti dobře cítily a dokázaly se sdílet. Protože když se vrátím ještě k tomu, jak jsem to měla já, tak se mně děcka za víru směly. Přeji si, aby v tomto ohledu měly nějaké zázemí. (R4)

Respondent (4) definuje svůj cíl jako vytváření společenství, zázemí a prostoru přijetí. Na první pohled nezdůrazňuje žádnou ze tří funkcí církve, ale v důsledku může vést k hlásání, protože člověk, který má dobré duchovní zázemí a prostor, kde se cítí přijímán takový, jaký je, a učí se sdílet o své víře, dokáže o ní svědčit i v neznámém prostředí, beze strachu z odmítnutí nebo nepřijetí.

U dětí ve spolču si uvědomujeme, že to spolčo má nejméně dva rozměry. Scházejí se tam starší děti, mladí lidé, věřící lidé a dochází tam k výměně darů, k vzájemnému obdarování. Oni by měli mít důvěru k sobě a otevřít ty otázky, které jsou pro ně důležité, takže by měli zakusit vzájemné sdílení, setkání. Tak aby zakoušeli, že Bůh je uprostřed nich, tam kde jsou dva nebo tři shromáždění v Ježíšově jménu. Spolčo je vlastně od toho, není to spolek, je to společenství. To je jeden důvod a druhý je podobný: mladí lidé potřebují na své životní cestě Pána Boha vnímat a někdo jim pomůže svou zkušeností. Ti ostatní, kteří jsou slabí, se mohou povzbudit zkušenostmi druhých. (R5)

Respondent (5) vyjadřuje zaměření své činnosti na cíl, v němž jde o zakoušení Boha uprostřed společenství, sdílení a povzbuzování se navzájem.

Takový cíl nese v sobě potenciál k naplňování všech tří funkcí. Ten, kdo zakouší Boží přítomnost, je otevřený pro přijetí Božích darů ve svátostech, při společné modlitbě. Ten, kdo se učí sdílet ve společenství, dokáže být připraven dát odpověď těm, kdo by se ptali po důvodech jeho naděje.⁹⁸ A povzbuzování uvnitř společenství je také skutkem lásky, kterému se učí jedni od druhých.

Přestože cíle jednotlivých respondentů jsou dobře zamýšleny a nesou v sobě mnoho potenciálu rozvíjet u dětí schopnosti žít všechny tři funkce života církve, dělit se o svoji víru s druhými, modlit se a pravidelně se účastnit bohoslužeb a ochotně prokazovat službu lásky druhým, pro praxi by však přece jen bylo lépe, kdyby všichni tito vedoucí měli explicitně vytyčené jednotlivé cíle, které by jednoznačně vedly k rozvoji všech tří oblastí. Pro R1 a R5 by bylo vhodné jednoznačněji si specifikovat všechny tři cíle, pro R2 a R3

---

⁹⁸ Srov. 1 P 3, 15.

zaměřit se také na cíle, které vedou jednoznačněji k hlásání a službě lásky, u R4 na slavení a službu lásky.

3.2.2 Druhá specifická otázka: Jaký je obsah vybraných pastoračních činností?

Nyní představím odpovědi jednotlivých respondentů na otázku po obsahu daných pastoračních činností. Lze předpokládat, že se bude lišit obsah pastorační činnosti například katechety od vedoucího ministrantů i všech ostatních, neboť každý má jinou cílovou skupinu, jiné podmínky, jiné zaměření, jiný cíl činnosti, a tedy i jiný obsah. Odpovědi na otázku po obsahu mohou více rozkrýt, který z prvků dané činnosti je nejvýraznější, který naopak opomíjený a který by bylo možné více rozvinout po vědomém zaměření se na něj.

Hlavní náplň je naučit děti přemýšlet o Bohu a navázat živý vztah s Bohem. Setkání probíhají jako běžná vyučovací hodina v náboženství. Skládá se z modlitby, z opakování z minulého učiva, dále z nového učiva a potom také z různých katechetických metod, ať už jsou to nějaké dramatické metody nebo výtvarné nebo různé jiné k oživení této výuky, aby děti pojaly to učivo, ne jenom že ho slyší, ale také že se aktivně zapojují do hodiny. (R1)

Respondent (1) hovoří o náplni, tedy obsahu své pastorační činnosti jako součinnosti několika důležitých faktorů, jejichž struktura se pravidelně opakuje, mění se pouze forma a obsah. Z odpovědi je patrné, že právě modlitba učí děti společnému slavení. Výukou katechety,⁹⁹ ale i aktivním zapojením dětí se u nich rozvíjí schopnosti k hlásání. Při výuce nebo i modlitbě může různými způsoby docházet také k rozvíjení schopnosti ke službě lásky. Z odpovědi respondenta (1) to nelze jednoznačně určit, a proto zde navrhuji, jako možnost, zařadit do výuky také aktivity zaměřené k tomuto rozvoji služby lásky.

Věnujeme se především zpěvu, ale snažíme se právě i ty mladší děti zaujmout jiným způsobem, ať už je to třeba ukazovačka nebo společný rozhovor. Společně slavíme, když má někdo svátek nebo narozeniny. Někdy naplánujeme i takové akce, které nejsou spojené

---

⁹⁹ Je třeba připomenout, že každé vyučování ve víře má být zároveň evangelizací, jež svou blízkostí, láskou a svědectvím vzbuzuje přilnutí srdce. Srov. EG 42.

se zpíváním, třeba si zajdeme společně do kina. Docela pravidelně se setkávají sportovní v tělocvičně. (R2)

Respondent (2) odpovídá, že obsahem jeho pastorační činnosti, která spočívá ve vedení Scholičky, je především zpěv, společné slavení a různé jiné akce.

Tento obsah je tedy zaměřen prvořadě na liturgické slavení. Pozorujeme však absenci dalších dvou prvků. Bylo by tedy vhodné doplnit je o činnosti, které děti povedou i k hlásání a službě lásky. Takovým příkladem by mohlo být společné zpívání pro seniory v domově důchodců, které by bylo nejen službou lásky, ale i hlásáním.

Na začátku se pomodlíme, potom uděláme docházku, potom si řekneme, jestli na službách ten uplynulý týden kdo kdy byl, den po dni si projdeme. Řekneme si třeba, proč někdo nebyl. Potom máme nějaké téma, které rozebíráme. Téma mám nachystané na každý týden. Potom si s klukama zahrajeme nějaké hry nebo něco spolu vymyslíme. Když je pěkně, chodíme ven. Často se stává, že než něco probereme, tak si je vyzkouším ústně nebo písemně. Vždycky jim samozřejmě dopředu řeknu, na co se mají podívat, ať ví, že se jich na to budu ptát. (R3)

Obsahem činnosti vedení ministrantů je podle respondenta (3) modlitba, probírané učivo, hry a jiné aktivity. Jelikož se jedná o tuto skupinu, je jasné, že značná obsahová část se věnuje právě liturgii a přípravě na ni. V obsahu jednotlivých setkání by však neměla chybět i snaha o zapojení do dalších funkcí církve. Doporučila bych nějakou pravidelnou dobrovolnickou činností nebo učením se sdílení o tom, jak svědčit o své víře.

Struktura programu je asi taková, že začínáme modlitbou a potom je nějaký krátký úvod. Zkouším třeba nějaké krátké hry a doplňovačky. Potom je hlavní program, nějaké tématko a k němu nějaká hra. V létě chodíme také ven, aby se děti trošku proběhly. (R4)

V odpovědi respondenta (4) jsou vidět stejné prvky jako u předchozích respondentů, modlitba, téma setkání, tematické aktivity a hry.

Modlitba obdobně jako u výše zmíněných vede k rozvoji slavení, probírané učivo k hlásání. I zde je potřeba hledat, jak by se obsahy tohoto společenství daly více obohatit o aktivní formu hlásání a také o službu lásky k bližnímu, která zde, jak vyplývá z odpovědi, není zastoupena, protože i tady platí, že „víra se projevuje láskou“¹⁰⁰.

---

¹⁰⁰ Gal 5, 6.

Program společenství mládeže začíná tak, že se pomodlíme, uvaříme si čaj nebo nachystáme nějaké dobrůtky. Pokud někdo slaví narozeniny, tak se mu popřeje. Potom začíná hlavní téma, které má vždycky někdo přichystané a snaží se ho nějakým zajímavým způsobem předat všem ostatním. Někdy ho mám sám, pokud je to nějaké těžší téma. Následuje například diskuze na dané téma nebo nějaká aktivita či hra. Většinou si na konci ještě rozdáme úkoly, pokud je něco potřeba zařídit, nachystat v rámci farnosti. Naše setkání zakončujeme modlitbou a společným úklidem. Nakonec si všichni navzájem dáváme požehnání, křížek na čelo. (R5)

Respondent (5) popsal obsah pastorační práce ve společenství mládeže jako soubor činností, které vedou k naplňování všech tří prvků, neboť je zde vidět aspekt společného slavení ve společné modlitbě i žehnání, dále hlásání, díky přichystanému tématu jednoho z účastníků, a nakonec služba lásky v rozdělování úkolů. Bylo by však dobré tyto činnosti, které se dějí ve smyslu pastorace dovnitř církve, aby se postupně zaměřovaly také směrem ven, k lidem hledajícím a nevěřícím, aby i oni měli užitek z plodů tohoto společenství.

3.2.3 Třetí specifická otázka: Jaké způsoby používají vybraní pastorační pracovníci?

V této části se budu zabývat způsoby, jimiž pastorační pracovníci působí na děti, tak aby jejich život naplňoval trojí poslání církve. Tato část shrnuje odpovědi na trojici otázek, které jsem pokládala každému respondentovi. Otázky zněly takto:

- Jaké způsoby pastorace používáte k tomu, abyste vedli děti k hlásání evangelia?
- Jaké způsoby pastorace používáte k tomu, abyste vedli děti k aktivní účasti na slavení církve?
- Jaké způsoby pastorace používáte k tomu, abyste vedli děti k službě druhým?

3.2.3.1 Způsoby pastorace používané k hlásání

Nechávám prostor dětem, aby se sdílely v rámci daného tématu. Také v hodinách nacvičujeme fiktivní rozhovory s nevěřícími kamarády nebo s lidmi, které potkávají. Hovoříme o problémech, se kterými se děti mohou setkat. Naposledy jsme měli úvod do Věřím v Boha. Děti dostaly dopis, ve kterém píše jejich vrstevnice, kamarádka Lenka, jak se potýká se svou vírou a jaké má otázky. Proč, když je Bůh dobrý, jsou války a nemoci. Děti odpovídaly na tento dopis. Jejich odpovědi byly velice zajímavé. Každý tam napsal něco ze svého úhlu, ze svého vnímání i ze své hloubky. Další věc je žít ze svátostí. Nejen,

že přijdou jednou za týden v neděli do kostela, ale musíme je naučit čerpat sílu ze svátostí pro svůj život jak v rodině, tak mezi svými vrstevníky. Už jenom to, že se chovají slušně, jsou vnímavé a empatické, je pro dnešní svět důležité. (R1)

Způsoby pastorační, které popsal respondent (1), jsou velmi dobrým nástrojem, jak učit děti konstitutivnímu prvku hlásání. Příkladové situace rozvíjejí v dětech představivost, slovní zásobu i připravenost na situace, které mohou přijít. Nemělo by jít o naučené odpovědi, ale o vlastní svědectví víry, které děti prožily a které mohou obohatit ostatní. Další způsob, který respondent (1) zdůrazňuje, je vedení k životu ze svátostí, které dávají sílu k pravdivému křesťanskému životu ve světě. Tento způsob je dalším důkazem o propojenosti konstitutivních prvků, v tom smyslu, že každé hlásání má svůj začátek i cíl ve slavení církve.

Spíše se je snažíme oslovit, jestli je to baví, jestli mají nějakého kamaráda, tak ať ho klidně přivedou, třeba se mu to bude taky líbit. Někdy oslovíme přímo rodiče, jestli by jejich děti nechtěly chodit zpívat. A máme s tím dobrou zkušenost. Rodiče jsou rádi, že jejich děti se na zpívání těší. Myslím si, že pastorační činnost je i to, že zpíváme někde jinde. Jezdíme například pravidelně na Cantate.¹⁰¹ Letos bylo také vystoupení schol v Uherském Hradišti. I tam lidé slyší, že i v tom Starém Městě se něco děje. Zároveň i ty naše děti vidí, že to jinde žije tak nějak podobně jako u nás. Že nejsme uzavřená společnost, kde si něco zpíváme a kde je nám dobře. (R2)

Respondent (2) popisuje způsoby, jimiž vede děti k hlásání v podobě vybidnutí k oslovení dalších dětí zejména samotnými dětmi a pak i vlastním. Dalším způsobem je vyjití ze svých obvyklých míst pastorační činnosti a setkávání se s lidmi, kteří mají podobné zájmy nebo jsou třeba sympatizující. Zde bych navrhovala, aby se s dětmi probíraly obsahy zpívaných textů, tak i samotné zpívání bude mít rozměr hlásání v tom, že děti hlouběji rozumí textu.

V dnešní společnosti, kdy není moc věřících lidí, tím myslím hlavně na školách mezi dětmi, tak už jenom to, že se kluci nebojí o víře mluvit, je už hrdinství. Někteří jsou schopni říct: já chodím do kostela a ministruji. A v tomto jsme jim takovou oporou. Oni se ti kluci ve škole potkávají a domlouvají a je vidět, že se za to nestydí ve společnosti, ve které se pohybují. To se týká více těch starších. (R3)

---

¹⁰¹ Cantate je soutěžní přehlídka schol na Moravě.

Způsob, na který se zaměřuje respondent (3), je především vytvářením podpory a zázemí. Tento způsob není špatný, ale jistě by bylo vhodné použít i další jiné způsoby, třeba vymýšlet společně nové aktivity či způsoby, jak oslovit nové členy. Také by stálo za úvahu, kdyby se vedoucí ministrantů více zaměřil na formaci ministrantů k vydávání svědectví formou doplňování informací, které například ministrantům mohou chybět ke svědectví mezi nevěřícími. Dále také formou vzájemných nácviků rozhovorů a také formou skupinové diskuze.

Jednu katechezi jsme měli na téma stvoření světa, tam jsme se například bavili, jestli se děti ve škole potkaly s různými teoriemi vzniku světa a jestli se jich třeba někdo ptal, jak mohl Bůh stvořit svět. Jinak jim také připomínám, že mohou někoho oslovit a přivést do společenství. (R4)

Respondent (4) odpovídá na otázku po způsobech, jimiž vede děti k hlásání, podobně jako jiní respondenti. Je to způsob, při němž jsou děti v rámci společenství vedeny, aby znaly obsah křesťanské nauky a věděly, jak mají druhým odpovědět. Další způsob je nabídka k oslovení nových členů, což považují za velmi důležité, neboť dát někomu třeba jen nabídku, může být počátečním impulzem, který může proměnit jeho život. Zde bych navrhovala také podobné možnosti rozvoje, jako u předchozího respondenta.

U malých dětí je to především na rodičích, aby je k tomu vedli. U těch větších, pubertáků, kteří na rodiče moc nedají, zapomínají na duchovní a náboženský rozměr, jsme to my, kdo jim ve společenství ukazujeme cestu. Jsou to dále jejich vrstevníci, kteří už jsou kousek dál, nebo i kněz nebo starší kamarádi, kteří jsou věřící. Ti by jim měli připomínat, co je třeba udělat. Naším úkolem je pozvat je a dát jim nabídku. Modlit se za ně, důležitá je modlitba spojená s obětí a vnitřní odvahou. Je potřeba mladé nadchnout pro víru, a to je někdy velmi těžké. Umění je také jim pravdy víry vysvětlit. My totiž předpokládáme, že základní věci znají, ale máme před sebou generaci, která má sice kyberprostor zmáklý, ale nemá zmáklé základní náboženské úkony. Důležité ctnosti u této formace jsou trpělivost a odvaha. (R5)

Způsoby, které popisuje a uplatňuje respondent (5) k tomu, aby vedl starší děti k hlásání, jsou například povzbuzování a neustálé dávání příležitosti a nabídky k evangelizačním akcím. Dále modlitba spojená s obětí, trpělivostí a vnitřní odvahou vedoucího, který děti motivuje k hlásání. Respondent zároveň dodává, že role vedoucího není absolutní, ale jsou zde další lidé, kteří jsou důležití při motivaci dětí k hlásání.

U mladších dětí jsou to především rodiče a u starších dětí jejich vrstevníci, v čemž má z pedagogického hlediska pravdu.

3.2.3.2 Způsoby pastorace používané k slavení

Tak ten vnější projev slavení v každém případě vyplývá z vlastního příkladu rodičů dětí, ale je to také o vlastním příkladu katechety. Určitě je dobré jim v katechezi osvětlit průběh toho, co se má slavit: dejme tomu mše svatá, svátost smíření a podobně. Dále s nimi probrat jak tu praktickou stránku, tak i stránku vnitřní. To znamená nepopisovat jen, co se odehrává, ale co by měly vnímat srdcem. V rámci náboženství zajdeme do kostela, kde se seznámí s liturgickým prostorem, a učí se ho vnímat jako Boží příbytek, jako místo, kde se setkávají s Bohem, nejenom při mši svaté nebo při různých jiných svátostech, svátostinách. Učím děti vnímat kostel i jako prostor ticha. (R1)

Respondent (1) se vyjádřil ke způsobům, kterými vede děti ke konstitutivnímu prvku slavení tak, že v první řadě je zapotřebí vlastní příklad rodičů i katechety. V tom má respondent pravdu. Malé děti dělají především to, co vidí na svých rodičích, tedy i obraz liturgického prožívání dospělých se může dětem otisknout do srdce i paměti a stát se pro ně vzorem zvláště v počáteční fázi jejich liturgického prožívání. Respondent dále vnímá jako důležité vysvětlit a objasnit dětem průběh slavení, praktickou stránku a vnitřní působení liturgických úkonů. Seznámení s liturgickým prostorem jako místem Boží přítomnosti a prostorem ticha. Tento způsob, v němž je dětem vysvětleno základní poselství svátostí a slavení jako takového, považují za důležité, protože bez prvotního vysvětlení nemůže dojít ani k úplnému pochopení daných souvislostí. „Jelikož je liturgické slavení také symbolickým jednáním, je třeba pomáhat dětem k vědomé a aktivní účasti na liturgii pomocí specifické didaktiky.“¹⁰²

Snažíme se o to, aby už od toho útlého věku měly děti spojený praktický život s životem církve a slavením bohoslužeb, aby se to do jejich životů zapsalo, že je normální, že to k životu jaksi patří. Další věcí, kterou děláme, je, že pomáháme s modlitbou růžence před desátou mší svatou spolu s ministranty. A to už třetím rokem docela pěkně funguje. Mimo to, že zpíváme při dětských mších svatých, máme i další aktivity týkající se formy slavení, například zpíváme při svatbách, na adoracích, které bývají většinou pro třetáky, loni byly

---

¹⁰² Srov. ALBERICH SOTOMAYOR EMILIO a DŘÍMAL LUDVÍK, *Katechetika*. Praha: Portál, 2008, s. 171.

nějaké adorace pro biřmovance. Také se zaměřujeme na to, aby děti vnímaly rozdělení písniček podle liturgických období. (R2)

Respondent (2) se při svém vedení zaměřuje na způsob, kterým se snaží o spojení praktického života dětí s životem církve a slavením bohoslužeb jako součást jejich života. Dalším způsobem je vedení dětí k modlitbě s celým farním společenstvím a zohledňování textů písní podle liturgického roku. Myslím si, že způsob, který začlení děti do farního společenství, je přínosný v tom smyslu, že se děti naučí slavit jako společenství, ne jako jednotlivci.

Myslím si, že nejdůležitější je vlastní příklad nás starších, že děti vidí, že to má smysl. Mladší chodí ministrovat, protože mají službu a kvůli kamarádům. Starší jim ukazují, že je v tom něco víc. A když to takhle dělají delší dobu, tak potom napadne i toho mladšího kluka, proč on to vlastně dělá. A pak už má zájem a přijde se zeptat. A já se s ním o tom konkrétně pobavím. To už jsou spíše kluci na druhé stupni. Každý, kdo vede nějaké takové společenství, musí mít sám v sobě poskládané hodnoty a vědět, jaký má cíl, a měl by mít víru na takové úrovni, že je schopný ji předávat dál. Míváme modlitby, adorace, křížové cesty, adorace u Božího hrobu, v getsemanské zahradě. Při adoračních dnech máme vždycky hodinku, kdy jsme tam jen my ministranti. V neděli před desátou mší svatou se modlíme růženec. Ty mladší kluky to baví, rádi se zapojují, možná i proto, že mluvit do mikrofonu je pro ně zážitek. Jednou za čas jdeme na křížovou cestu na Velehrad. (R3)

Respondent (3) se zaměřuje na způsob vlastního příkladu a také vlastního prožívání víry v rámci liturgického slavení. Tento způsob se může stát pro děti inspirací k vlastnímu prožívání liturgického slavení tak, aby nezůstalo jen u vnějších gest, ale šlo do hloubky prožívání. Způsob, při němž vedoucí vede děti k jiným formám společného slavení, kterými jsou křížové cesty i na jiných místech, mimo liturgický prostor. Tento způsob může děti naučit tomu, že oslavovat Boha nemusí mít spojené s jedním konkrétním místem, ale slavení má vycházet z jejich nitra na kterémkoliv místě, kde se nacházejí. „Bůh je Duch a ti, kdo ho uctívají, mají tak činit v Duchu a v pravdě.“¹⁰³

K modlitbě je formuji tím, že na začátku i na konci jsou děti vybídnuty, aby se pomodlil vždycky jeden z nich. Dále se třeba bavíme o mši svaté, jak by se měly chovat a jak by ji

---

¹⁰³ J 4, 24.

měly prožívat. Někdy je bereme na studentské mše, kde mohou vidět, jak liturgii prožívají jejich starší vrstevníci. (R4)

Respondent (4) vede děti ke slavení takovým způsobem, že předá vedení modlitby jednomu z dětí, mluví s dětmi o slavení mše svaté a společně se účastní bohoslužeb zaměřených na mládež. Vedení modlitby samotnými dětmi může být dobrým způsobem, jak naučit děti osobní modlitbě, může být také svědectvím a obohacením druhých. Je však třeba citlivě přistupovat k dětem, které mají ostych. Tento způsob zapojení však pomáhá tomu, aby se modlitba stala pro děti osobní záležitostí, aby se zamyslely nad vlastním prožíváním vztahu s Bohem.

Při liturgii používáme různých symbolů a postojů, aby si děti uvědomily podstatu věci a aby je to více vtáhlo a ony si uvědomily, že modlitba je doprovázena nějakými úkony, symboly. Při adoraci, kdy necháváme prostor ticha, aby si každý prožil adoraci sám. (R5)

Respondent (5) aplikuje způsob modlitby s využitím symbolů a postojů k plnému prožívání a k pochopení podstaty věci. Tento způsob je důležitý, protože učí děti způsobem, který zohledňuje jejich potřeby, jak píše teolog Pavel Ambros, sama liturgická povaha vypovídá o zapojení úkonů celého člověka do liturgického slavení, tím spíše je žádané, s ohledem na psychologii dětí, dát větší důraz na postoje a gesta při dětských mších svatých, a to nejen gest kněze, ale také dětí.¹⁰⁴

3.2.3.3 Způsoby pastorační služby používané ke službě lásky

Myslím si, že co se týká výuky náboženství přímo v hodinách, je to jenom taková ta komorní záležitost dané hodiny a těch spolužáků, kteří tam jsou, aby byli citliví jeden pro druhého. Aby si půjčili věci, aby vytvořili společenství. Co se týká farnosti, co se týká obce nebo města, tam si myslím, že nastupuje farnost i obec se svými aktivitami. Pokud děti chodí do toho náboženství, mají daleko větší možnosti a přehled o akcích, které se konají v rámci farnosti nebo našeho města. Jo, a zapojují se, rády se zapojují. Pokud je třeba oslovím k tomu, aby přišly a pomohly na dětský den, na dožínky, na začátek školního roku, není problém. (R1)

Respondent (1) se vyjadřuje ke způsobům, kterými vede děti ke službě lásky tak, že se snaží vytvořit prostor při setkání, kde se děti učí pomáhat si navzájem, a zároveň zve

---

¹⁰⁴ Srov. AMBROS PAVEL, *Základní služby církve v české sekulární společnosti: kerygma/martyria, leitourgia, diakonia*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2013, s. 80.

k tomu, aby se děti zapojily i v rámci farních akcí nebo aktivit, které s tímto zaměřením pořádá město. Při zohledňování způsobů by katecheta neměl zapomínat ani na výchovu dětí k diakonii pomocí samotné katecheze.

Naše činnost je hlavně zpívání, nemáme nějaký velký okruh činností. Ale v rámci našich setkání chceme, aby starší děti byly k těm mladším vnímavé a pomáhaly jim. Je pravda, že mladší jsou rádi. Vidí ve starších vzor. Já jim vždycky říkám, že musí být taková lepidla, že když přijdou ti malí, tak aby se na ně nalepili. V některých věcech to tak opravdu funguje. Dávají jim takovou tu svoji radost a energii. Jsou vzorem pro ostatní. (R2)

Respondent (2) se snaží naučit děti pomáhat si navzájem uvnitř společenství, zejména je to služba lásky starších dětí vůči mladším. Naučit je předávat zkušenosti, radost a energii. Tento způsob se mi jeví jako nepostradatelný v každém společenství, kde jsou děti různého věkového rozpětí. Je však třeba zdůraznit i aktivity zaměřené na službu lásky, do které mohou být zapojeni všichni společně. Tyto aktivity v mnohém podporují jak sociální povědomí dětí, tak zároveň budují společenství samotné.

Účastníme se například tříkrálové sbírky, do které jsou zapojeni všichni, což mě velice těší. Potom se je snažím učit, že mše nekončí tím, že se vysleču a jdu domů, ale že pomůžu s úklidem sakristiánkám. Vysvětlím dětem, že ony v kostele ještě zůstávají a všechno musí uklidit, takže je jim potřeba taky pomoci. Nebo třeba jdeme na farní zahradu, a kdo chce, může přijít pomoci a potom si něco zahráme, protože hřiště je vedle. Cokoliv je ve farnosti potřeba, když jsou nějaké brigády, tak starší ministranti chodí pomoci, když mohou. (R3)

Respondent (3) používá způsob, kterým se snaží dětem vysvětlit důležitost některých služeb. Také dává nabídku k zapojení se do činností, na kterých se sám podílí. Vlastní příklad je zajisté i ve službě druhým neopomenutelným aspektem, který je nutný zohlednit v každé činnosti, do které jsou děti zvány. Dobrý vedoucí by neměl chtít po druhých to, co sám nedělá, nebo se na tom nepodílí.

Někdy chodíme uklízet kostel, když má službu starší spolčo, tak je beru i tam. Někdy se zapojují do zdobení stromků, na Vánoce. Další věci by mohla být pomoc na Orlovně, kde se setkáváme. My jsme tam zadarmo, takže když je tam potřeba s něčím pomoci, tak pomůžeme s úklidem, s přípravou karnevalu, který tam teď byl. (R4)

Způsoby, které popisuje respondent (4), jsou aktivity v rámci setkání, které jsou službou jak farnosti, tak městu. Tato služba, která není určena jen církevnímu společenství, ale i městu a společnosti, se může stát věrohodným příkladem autentičnosti křesťanství pro svět. Nemělo by to však být v rámci zisku, ale dobrovolně.

Řekneme jim, tak je brigáda tahleta, je potřeba udělat toto, nebo naopak oni ví, že 24. v pátek mají adoraci, kterou si povedou sami, to je v rámci 24 hodin pro Pána. Bude mše, adorace společná, tichá a pak adorace mládežnická s Božím slovem, se zpěvy. Děcka se zapojí do této služby – v ministrování, do Scholičky, do práce ve farní rodině, když je třeba něco přichystat, brigádu, připravit něco pro druhé, někdy je třeba připravit farní den, s hrami a občerstvením. Teď vlastně prožívají předtáborový víkend, kdy většina z nich jsou animátory na mladším i starším táboru. Takže slouží při liturgii, děti vedou, slouží práci, pomáhají v kostele, slouží modlitbou. Zrovna teď se rozhodly plnit společné postní předsevzetí, na kterém se dohodly: Svým podpisem stvrzuji toto předsevzetí, vyčlením si půl hodinu týdně mimo mši svatou k návštěvě eucharistického Krista v kostele. Tohoto času využiji k osobní modlitbě na konkrétní úmysl a k získání plnomocných odpustků pro sebe nebo pro duše v očistci. Takže je vedu takto, aby sloužily i modlitbou za někoho nebo za něco. Protože modlitba je také služba v tomto smyslu. (R5)

Respondent (5) ukazuje na způsoby, které uplatňuje v rámci vedení společenství, a tím je výchova k spoluzodpovědnosti za svět a za druhé. A především považuje za dobré ukázat dětem, že sloužit se dá i modlitbou. V tomto smyslu lze chápat i to, jak interpretuje docent Ludvík Dřímál Fallica ve své knize Katechetika: „Je-li pravda, že liturgie je přirozený zdroj každé autentické dobročinné iniciativy, platí i to, že pravdivost liturgie garantuje láska projevená dobročinností.“¹⁰⁵

3.3 Diskuze

Závěrečná zpráva se věnuje nejdůležitějším skutečnostem výzkumu a jejich zasazení do celkového kontextu dané problematiky.

Výzkum, který byl realizován s cílem zodpovědět hlavní výzkumnou otázku, tři specifické otázky a splnit cíle předem stanovené, dospěl k závěrům, které nyní předestřu.

---

¹⁰⁵ ALBERICH SOTOMAYOR EMILIO a DŘÍMAL LUDVÍK. *Katechetika*. Praha: Portál, 2008, s. 167.

Na hlavní výzkumnou otázku ve znění: Je působení pastoračních pracovníků zaměřených na děti navštěvující školní docházku ve farnosti Staré Město uskutečňováno způsoby, které zohledňují funkci života církve hlásání, slavení, služba lásky? výzkum odpověděl tak, že pastorační činnost respondentů zohledňuje tento trojí aspekt života církve do značné míry. V praxi se však vyskytují oblasti, ve kterých je možno toto zaměření více prohlubovat a zkvalitňovat v oblasti cílů, obsahů i metod. K těmto závěrům se dospělo díky odpovědím jednotlivých respondentů na specifické otázky. Tyto otázky se ptaly právě po cílech pastorační činnosti pastoračních pracovníků, dále po obsazích pastorační činnosti a nakonec po způsobech, kterými pastorační pracovníci vedou děti k hlásání, slavení a službě lásky.

V teoretické části práce jsem nastínila toto: Aby pastorační činnost plnila své hlavní poslání zpřítomňovat a zviditelňovat Boha Otce a jeho vtěleného Syna,¹⁰⁶ je potřebné, aby se tak dělo pomocí Kristova trojího úřadu, který se projevuje hlásáním, slavením a službou lásky. Nyní budu sledovat závěry výzkumu, a to pod zorným úhlem myšlenky teologa Aleše Opatrného, který konstatuje, že všechny tyto prvky jsou zastoupeny v pastorační činnosti, ale pokaždé v jiném poměru.¹⁰⁷ Dále uvádí, že pokud některý z nich chybí nebo je ve větší míře opomíjený, život církve se tím velmi zužuje a je podstatně ochuzen.

Odpovědi, které podali respondenti na otázku po cílech jejich pastoračních činností, ukazují na to, že někteří z nich mají cíl jednoznačně zaměřen na jeden z konstitutivních prvků. U ministrantů nebo Scholičky je to zaměření především na slavení, u mladšího společenství na hlásání, u výuky náboženství a společenství mládeže se cíle jeví jako zaměřené potenciálně na všechny tři prvky, vždy v jiném poměru. Další možnosti pokračování tohoto výzkumu spatřuji v hlubším reflektování i předcházení nejrůznějším úskalím, která by se mohla vyskytnout v případě, že by některé prvky byly stále více či méně opomíjeny.

Toto riziko spatřuji nejvíce u cílů, které jsou zaměřeny jen na jeden konstitutivní prvek. I když na jedné straně si nelze nevšimnout důležitosti tohoto zaměření ze samotné podstaty činnosti, na straně druhé spatřuji, že v určité míře by se na ostatní dva nemělo zapomínat. Pokud je mladší společenství ve svém cíli zaměřeno především na hlásání, bylo by jistě vhodné, aby do svých cílů zahrnulo v nějaké podobě také slavení a službu lásky.

---

¹⁰⁶ Srov. GS 21.

¹⁰⁷ Srov. OPATRŇÝ ALEŠ, *Pastorační péče v méně obvyklých situacích*. Praha: Pastorační středisko, 2005, s. 9.

Protože bez těchto prvků by jejich svědectví nemuselo být pravdivé a věrohodné. Podobně se dá mluvit i o ostatních skupinách.

Druhá specifická otázka byla položena respondentům se záměrem zjistit, jaké jsou obsahy jejich pastoračních činností. Jejich odpovědi měly rozkrýt to, jestli jsou v těchto jednotlivých obsazích zohledněny takové činnosti, které vedou k naplňování všech konstitutivních prvků.

U většiny obsahů jsem zjistila větší absenci jednoho nebo dvou prvků. Uvědomělé zaměření na ně by jistě v mnohém zkvalitnilo obsahy těchto společenství. Největší deficit obsahů vyvstává ve službě lásky bližnímu. Ve větší či menší míře ji postrádá výuka náboženství, Scholička, ministranti i mladší společenství. Zároveň je však vidět zapojení starších dětí (8.–9. třídy) ze společenství mládeže do služby lásky i dalších dvou zbylých prvků.

Třetí specifická otázka, která se ptala po způsobech pastorační, byla nejrozsáhlejší, protože obsahovala další tři otázky zaměřující se na jednotlivé prvky.

Výzkum ukázal, že v oblasti hlásání jsou používány způsoby, jimiž se vede k oslovení dalších vrstevníků, aby přišli do společenství. Méně už jsou vymyšleny takové aktivity, které by vedly děti k vykročení ze sebe samých a k vytváření nových programů, které by oslovily i nevěřící. Z uvedených způsobů vyplývá velká snaha hlásání dovnitř církve, například pomocí katechezí. Katecheze nesoucí apel křesťanské morálky vštěpuje dětem hodnoty evangelia a příkladného života, který hlásá sám o sobě. Zároveň by bylo žádoucí zamyslet se nad obohacením způsobů o ty, které by učily hlásat slovem. Může se tak dít běžným způsobem, nebo zapojením vizuálních prostředků, obrazem, videem, zpěvem, tancem nebo jinými způsoby s kerygmatickým poselstvím.

Mezi způsoby zjištěnými výzkumem, kterými respondenti vedou děti ke slavení, vystupují do popředí především způsoby společné modlitby na začátku i na konci setkání, dále seznámení s liturgickým prostorem, symboly i gesty, také vědomím zapojením se do průběhu liturgie, ať už zpěvem, službou ministrantů, lektorským čtením nebo moderovanými aktivitami pro ty nejmenší. Dále je vidět snaha o přinesení liturgického slavení do jiných míst, než je obvyklé. V ostatních způsobech, využívaných respondenty, pozorují velkou důkladnost a přizpůsobivost, i přesto je patrná potřeba apelace, aby se tyto způsoby stále prohlubovaly a obnovovaly. S měnící se dobou je důležité hledat nové způsoby a být i v této oblasti vynalézaví.

Co se týče způsobů, kterými vedou respondenti děti ke službě lásky, je zde ve větší míře znatelný vliv vedoucích, kteří svým příkladem i vybídnutím vedou děti k různým

činností a aktivitám. Na druhé straně vnímám, že chybí soustavná pravidelná služba, přizpůsobená vnitřnímu zaměření společenství. Stejně jako u jiných činností je třeba, aby si i u služby lásky vytvořily děti jakýmsi způsobem návyky a staly se tak pro něj přirozenými.

Skutečnosti, ke kterým jsem dospěla, konstatuji ne za účelem vyzdvihovat nebo naopak kritizovat pastorační práci ve farnosti Staré Město, ale poukázat na její silné stránky, zvláště pro inspiraci jiných pastoračních projektů, a taktéž poukázat na stránky slabší, protože jediné tak je možné dojít k růstu i v oblastech, které nejsou ještě tak rozvinuté.

Výzkum, který jsem prováděla ve farnosti Staré Město, byl přínosem nejen pro mě samotnou, neboť jsem mohla hlouběji proniknout do vnitřního fungování farnosti a uvědomit si mnoho skutečností, které jsou důležité pro můj osobní i profesní růst v oblasti pastorace, ale jistě také pro všechny dotazované respondenty, kteří si udělali čas a spolu se mnou se zamysleli nad vlastním pastoračním působením. V práci jsem se snažila zohlednit i to, že mě respondenti znají a některé odpovědi nemusely být vždy validní. Tato situace by však mohla nastat i v kterémkoli jiném prostředí. Taktéž si uvědomuji, že ne do všech situací a událostí dokážu pohlédnout v objektivním celku, neboť mi nejsou známy úplně všechny okolnosti všech možností a ani při nejdůslednějším výzkumu bych toho nebyla schopna dosáhnout.

Jistě by bylo do budoucna velmi přínosné v tomto výzkumu pokračovat, protože si uvědomuji, co týče této problematiky, že je výzkum teprve na začátku. Další výzkumy v oblasti pastorace na toto téma by mohly přinést užitečnou reflexi vědecké pastorální teologie a také poskytnout nové podněty k jejímu hlubšímu zkoumání a otevřít dveře novým přístupům.

Závěr

Práce je rozdělena na tři kapitoly. V první kapitole jsem vymezila charakteristiku pojmů, které jsem používala ve své práci a které byly v rámci tématu zásadní. Druhá kapitola se věnovala zmiňované farnosti Staré Město, na niž jsem pohlížela v širším kontextu, pro lepší představu čtenáře. Třetí kapitola byla věnovaná výzkumné části. Tato část byla stěžejní. Cíl výzkumu konkretizoval cíl práce a měl za úkol dát odpověď na něj i na výzkumné otázky. Závěry z analýzy výsledků jsou hlavní částí diskuze. Celý výzkum byl zpracován za pomoci kvalitativní metody případové studie.

Cílem této práce bylo popsat působení pastoračních pracovníků zaměřených na děti navštěvující školní docházku ve farnosti Staré Město s ohledem na trojí funkci života církve – hlásání, slavení, služba lásky. To se podařilo na základě vymezení specifických otázek, v nichž jsem se ptala po cíli, obsahu a způsobech, kterými pastorační pracovníci působí na děti.

Zodpovězena byla taktéž hlavní výzkumná otázka, zdali je působení pastoračních pracovníků zaměřených na děti navštěvující školní docházku ve farnosti Staré Město uskutečňováno způsoby, které zohledňují funkci života církve hlásání, slavení, služba lásky. Díky výzkumu mohu tvrdit, že do značné míry je, a zároveň mohu ukázat na to, které cíle, obsahy a způsoby pastorační činnosti tomu napomáhají nejvíce a které způsoby a přístupy je třeba zkvalitňovat, aby mohlo dojít k jejich rozvoji a růstu.

Jak teoretická část, tak výzkum potvrdily důležitý fakt celé práce, že trojí funkce života církve by měla být obsažena v každé pastorační činnosti a jednotlivé konstitutivní prvky by od sebe neměly být navzájem oddělovány a ani jeden vůči druhému opomíjeny.

Tato práce je přínosná v tom, že ukazuje na důležité postoje, kterými by se měli řídit pastorační pracovníci, jak už ve Starém Městě, tak i kdekoliv jinde, aby jejich pastorační činnost byla zaměřena na všechny funkce života církve a mohla tak nést ještě hojnější ovoce jejich práce i obětí. Dále může posloužit jako zpětná reflexe z terénu pro pastorální teologii a její další směřování.

V tomto výzkumu by se v budoucnu mohlo dále pokračovat, aby byly výsledky doplněny o nové způsoby, jak ještě lépe vést děti k naplňování trojího úkolu církve a posloužit jako inspirace při tvorbě materiálů pro pastorační pracovníky zaměřující se svou pastorační činností na děti.

Seznam použitých zdrojů

ALBERICH SOTOMAYOR EMILIO a DŘÍMAL LUDVÍK, *Katechetika*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-382-6.

AMBROS PAVEL, *Pastorální teologie*. 2., přeprac. vyd., (1. vyd. ve Vydavatelství UP v Olomouci). Olomouc: Univerzita Palackého, 2002. ISBN 80-244-0419-2.

AMBROS PAVEL, *Teologicky milovat církev: (vybrané statě z pastorální teologie)*. Velehrad: Refugium Velehrad-Roma, 2003. Současné otázky. ISBN 80-86715-11-6.

AMBROS PAVEL, *Základní služby církve v české sekulární společnosti: kerygma/martyria, leitourgia, diakonia*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2013. Studijní texty (Centrum Aletti). ISBN 978-80-7412-141-8.

BEZDĚČKA PAVEL, *Staré Město v proměnách staletí*. Staré Město: Město Staré Město, 2000. ISBN 80-86045-42-0.

Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona: český ekumenický překlad. Praha: Česká biblická společnost, 2015. ISBN 978-80-7545-000-5.

GALUŠKA LUDĚK, aj. *Kostel Svatého Ducha chrám vděčnosti za dar víry*. Lupress s.r.o. Frýdlant nad Ostravicí, 2015.

GÓRECKI EDWARD, *Církev se uskutečňuje ve farnosti: kanonicko-pastorační příručka pro duchovní a laiky*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1996.

HENDL JAN, *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 3. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0219-6.

MARTINEK MICHAEL, *Praktická teologie pro sociální pracovníky*. Praha: Jabok, 2008. ISBN 978-80-904137-2-6.

MIOVSKÝ MICHAL, Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1362-4.

OPATRŇY ALEŠ, *Cesty pastorage v pluralitní společnosti*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. Orientace (Karmelitánské nakladatelství). ISBN 80-7192-930-1.

OPATRŇY ALEŠ, *Pastorage v postmoderní společnosti*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001. ISBN 80-7192-557-8.

OPATRŇY ALEŠ, *Pastorační péče v méně obvyklých situacích*. Praha: Pastorační středisko, 2005.

RAHNER KARL, VORGRIMLER HERBERT, *Teologický slovník*. Opr. dotisk 1. vyd. Praha: Zvon, 1996, 439 s. Theologica (Vyšehrad). ISBN 80-7113-212-8.

RICHTER KLEMENS, *Liturgie a život: smysl liturgie, mše, církevní svátky, svátostná znamení*. Vyd. 2., rozš. Praha: Vyšehrad, 2003. ISBN 80-7021-575-5.

SIEWERNICH MICHAEL. *Návrat do liturgie. O bohoslužbě v postmoderní době*. Teologické texty 2005, roč. 16, č. 1.

ŠPIDLÍK TOMÁŠ a RUPNIK MARKO IVAN, *Nové cesty pastorální teologie: krása jako východisko*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2008. Současné otázky. ISBN 978-80-86715-97-1.

Církevní dokumenty

BENEDIKT XVI., *Deus caritas est: Bůh je láska: encyklika nejvyššího pontifika Benedikta XVI.* 4. vyd. Přeložil Ctirad Václav POSPÍŠIL. Praha: Paulínky, 2012. ISBN 978-80-7450-043-5.

Codex iuris canonici - Kodex kanonického práva. Praha: Zvon, 1994.

FRANTIŠEK, *Evangelii gaudium: apoštolská exhortace o hlásání evangelia v současném světě.* 1. vyd. Praha: Paulínky, 2014, 183 s. ISBN 978-80-7450-118-0.

JAN PAVEL II., *Christifideles laici: Posynodní apoštolský list* (30. prosince 1988). Zvon, Praha 1990.

JAN PAVEL II., *Redemptoris missio: O stálé platnosti misijního poslání* (7. prosince 1990). 1. vyd. Praha: Zvon, 1994. ISBN 80-7113-101-6.

Katechismus katolické církve. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001. 817 s. ISBN 80-7192-488-1.

KATOLICKÁ CÍRKEV, *Dokumenty II. vatikánského koncilu.* 2. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002. 603 s. ISBN 80-7192-467-9.
Sacrosantum Concilium (SC), Apostolicam Actuositatem (AA).

PAVEL VI., *Ad gentes: Dekret o misijní činnosti církve* (7. prosince 1965). Praha: Zvon, 1995.

PAVEL VI., *Evangelii nuntiandi: Apoštolská exhortace: hlásání evangelia,* (8. prosince 1975). 1. vyd. Praha: Zvon, 1990, 75 s. ISBN 80-7113-026-54.

PAVEL VI., *Gaudium et spes: pastorální konstituce o církvi v dnešním světě.* Praha: Vyšehrad, 1969. Documenta.

PAVEL VI., *Lumen gentium: Věroučná konstituce o církvi* (21. listopadu 1964). Praha: Zvon, 1995.

Elektronické zdroje

ANTOINE DE SAINT-EXUPÉRY, *Citadela*, Kapitola LVI. [online]. [cit. 2017-02-03].
Dostupné z: <http://eldar.cz/myf/txt/exupery_-_citadela.>

STARÉ MĚSTO, Historie města [online]. [cit. 2017-02-03]. Dostupné z:
<http://www.staremesto.uh.cz/?page_id=41>

Seznam zkratek

aj.	a jiné
apod.	a podobně
atd.	a tak dále
např.	například
rozš.	rozšířené
srov.	srovnej
sv.	svatý
tzn.	to znamená
vyd.	vydání

Zkratky církevních dokumentů a biblických knih

AA	Apostolicam Actuositatem
CIC	Codex iuris canonici
DCE	Deus caritas est
EG	Evangelii Gaudium
EN	Evangelii Nuntiandi
Gal	List Galatským
GS	Gaudium et Spes
CHL	Christifideles laici
Iz	Izaiáš
J	Jan
K	List Korintským
KKC	Katechismus katolické církve
KKP	Kodex kanonického práva
L	Lukáš
LG	Lumen gentium
Mk	Marek
Mt	Matouš
P	List Petrův
RM	Redemptorismissio
Ř	List Římanům
SC	Sacrosantum Concilium
Žd	List Židům